

YATIRIMCILAR

YATIRIMCILAR

Yatırımcı verilerinin analizi, Türkiye’de ilk olarak 2002 yılında Birliğimiz ve Takasbank arasındaki işbirliği çerçevesinde yapılmıştır. Kasım 2005’te Merkezi Kayıt Kuruluşunun (MKK) faaliyete geçmesi ile beraber yatırımcılar ile ilgili bilgiler bu kuruma devredilmiş olup, Birliğimizce yayınlanmaya devam edilmektedir.

MKK, 2007’den itibaren yatırım fonu ve özel sektör tahvillerine ait verileri de yayınlamaya başlamıştır.

Hisse senedinin yanı sıra, yatırım fonu ve özel sektör borçlanma araçları da MKK bünyesinde kaydedilerek müşteri bazında saklanmaktadır. MKK, 2007 yılından itibaren hisse senedi, yatırım fonları ve özel sektör borçlanma araçlarına ait yatırımcı verilerini aylık bazda yayınlamaya başlamıştır.

Bu bölümde, genel büyüklükler 31 Aralık 2008 ile 31 Aralık 2009 tarihleri arasında karşılaştırmalı olarak verilmekte, detaylar ise 31 Aralık 2009 itibariyle sunulmaktadır.

Raporda hisse senedi, yatırım fonu ve özel sektör tahvili yatırımcıları ile ilgili veriler bulunmaktadır.

Çalışmanın girişinde yurtiçi ve yurtdışı yatırımcıların tasarruf tercihlerine değinilecektir. Ardından, hisse senedi yatırımcısına ilişkin veriler incelenerek yabancı yatırımcılarla ilgili bir çalışma sunulacaktır. Özel sektör tahvili yatırımcılarının profilinin ele alınmasının ardından, yatırım fonlarına ait bilgilere yer verilecektir.

YATIRIM TERCİHLERİ

Yatırımcı tercihlerine ait bilgiler Devlet Planlama Teşkilatının aylık olarak yayınladığı “Mali Piyasalarda Gelişmeler Raporu”ndan alınmıştır. Raporumuzun baskıya girdiği tarihte 2009 yıl sonu verileri henüz yayınlanmadığı için, 2009 yılı için Kasım sonu verileri ele alınacaktır.

Toplam tasarruflar 723 milyar TL olmuştur.

Toplam yurtiçi tasarruflarda, ele alınan yıllarda düzenli bir artış söz konusudur. 2009 Kasım sonu itibariyle, toplam tasarruflar 2008 yılı sonuna göre %18 artarak 723 milyar TL olmuştur. Çıkışta, hisse senedi yatırımlarının bir önceki yıla göre iki katlık artışı etkili olmuştur. Bu durum, küresel krizin ardından, 2009 yılında yaşanan fiyat artışlarının bir yansımasıdır. Sonuç olarak, hisse senedi yatırımlarının toplam dağılım içindeki payı %9’dan %15’e çıkmıştır.

Mevduat, toplam yatırım tercihlerinin en büyük payını oluşturmaya devam etmiş, toplam mevduatlar 2009 yılında %9 artarak 465 milyar TL’ye çıkmıştır. Sabit getirili menkul kıymet yatırımları ise 108 milyar TL olup, bu tasarrufların toplamdaki payı %15’tir. 2009 sonunda %33 artarak 40 milyar TL’ye çıkan yatırım fonlarının payı ise %6’dır.

Yurtiçi yerleşiklerin toplam tasarrufları 605 milyar TL’dir.

Yatırımcılar, yurtiçi ve yurtdışı yerleşik olarak iki gruba ayrılmıştır. Portföylerini 535 milyar TL’den 605 milyar TL’ye

çıkaran yurtiçi yerleşik yatırımcıların toplam tasarruflar içindeki payı %84'tür. Yurtiçi yerleşikler portföylerinin yaklaşık yarısını TL mevduatta tutmaya devam ederken, döviz mevduatlarının toplamdaki payı %23'tür. Katılım bankalarında biriktirilen fonların toplam dağılımdaki payı ise %4'tür. Bir diğer ifadeyle, yurtiçi yerleşikler tasarruflarının dörtte üçünü mevduat olarak bankacılık sektöründe, kalan dörtte birini de sermaye piyasasında değerlendirmektedir.

Yurtiçi yerleşikler, tasarruflarının sadece dörtte birini sermaye piyasasında değerlendirmişlerdir.

Yurtiçi yerleşiklerin sermaye piyasasında değerlendirilen yatırımlarının yarısını DİBS, eurobond ve repo gibi sabit getirili menkul kıymetler, diğer yarısını ise hisse senedi ve yatırım fonları oluşturmaktadır.

Global krizin ardından, 2009 Kasım sonunda her bir kaleme artış yaşanırken, en hızlı artış gösteren yatırım aracı hisse senetleridir. Yurtiçi yerleşiklerin portföylerinde buldukları hisse senedi yatırımları 2009 Kasım sonunda 39 milyar TL'dir.

Yurtiçi Tasarruflar (Milyon TL)						2009/11	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009/11	Dağılım	Değişim
Toplam Tasarruf Dağılımı	423,833	490,801	578,908	611,248	723,196	100%	18%
Mevduat	234,757	289,110	334,605	425,394	465,000	64%	9%
SGMK	90,284	100,715	100,915	100,572	107,867	15%	7%
Hisse Senedi	68,231	75,134	112,331	55,040	110,123	15%	100%
Yatırım Fonları	30,561	25,841	31,057	30,242	40,205	6%	33%
Yurtiçi Yerleşikler	345,673	398,845	455,038	534,711	605,362	100%	13%
TL Mevduat	145,191	170,774	209,846	268,803	287,950	48%	7%
DTH	76,440	101,399	104,196	127,823	138,833	23%	9%
Katılım Bankaları Fonları	8,518	11,212	14,828	18,796	25,954	4%	38%
DİBS	55,271	55,749	56,851	62,747	64,804	11%	3%
Eurobond	5,344	5,412	4,281	4,478	5,201	1%	16%
Yatırım Fonları	29,342	23,020	26,498	24,200	31,409	5%	30%
Repo	1,486	2,202	2,733	2,199	3,634	1%	65%
EYF	1,219	2,821	4,559	6,042	8,796	1%	46%
Hisse Senedi	22,862	26,256	31,246	19,623	38,781	6%	98%
Yurtdışı Yerleşikler	78,160	91,956	123,870	76,537	117,834	100%	54%
Hisse Senedi	45,369	48,878	81,085	35,417	71,342	61%	101%
DİBS	27,332	36,572	36,618	30,221	32,969	28%	9%
Eurobond	851	780	432	927	1,259	1%	36%
Mevduat	4,608	5,725	5,735	9,972	12,263	10%	23%

Kaynak: DPT

2009 Kasım ayı itibariyle, yurtdışı yerleşiklerin toplam yatırımları bir önceki yıl sonuna göre %54 artarak 118 milyar TL'ye çıkmıştır. Söz konusu artış ile bu yatırımcıların toplam tasarruflar içindeki payları 3 puan artarak %16'ya yükselmiştir. Bununla birlikte, yurtdışı yerleşiklerin Türkiye'deki finansal yatırımları, kriz öncesi olan 2007 yılındaki 124 milyon TL'lik rekor seviyeye ulaşamamıştır.

İleride de değinileceği üzere, yabancı yatırımcıların hisse senedi portföyleri iki kat yükselerek 71 milyar TL olmuştur. Yurtdışı

Yurtdışı yerleşiklerin hisse senedi portföyleri iki kat artarak 71 milyar TL olmuştur.

yerleşiklerin toplam yatırımlarındaki diğer önemli kalem, 33 milyar TL ile Hazine'nin yurtiçinde ihraç ettiği borçlanma araçlarıdır. Bu yatırımcılar, Türkiye'deki tasarruflarının %10'unu da banka mevduatı olarak değerlendirmektedirler.

GENEL TANIMLAR

MKK, hisse senedi verilerinin detaylarını yıllık olarak Birliğimize sağlamaktadır. Hisse senedi yatırımcılarına ilişkin inceleme, söz konusu veriler kullanılarak yapılmıştır. Bununla birlikte, yatırım fonu ve özel sektör borçlanma senetlerinin yatırımcı verileri, kurumun kamuya açıkladığı aylık istatistik bilgilerinden yararlanılarak derlenmiştir.

Raporun ilerleyen kısımlarında yer alan hesap ve yatırımcı sayıları, hesabında hisse senedi, yatırım fonu veya özel sektör borçlanma aracı olan yatırımcıları ifade etmektedir. Portföy değerleri ise bu yatırımcıların sahip oldukları hisse senedi veya yatırım fonu portföylerinin değerini göstermektedir. Borsa yatırım fonları, hisse senedi grubunda değil, yatırım fonları grubunda ele alınmaktadır.

Yatırımcılar yerli ve yabancı olarak sınıflandırılmıştır.

Yatırımcılar çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Öncelikle, yerli ve yabancı olarak sınıflandırılmışlardır. Yerli yatırımcılar, yurtdışında yerleşik de olsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ifade etmektedir. Yabancı yatırımcılar ise, benzer şekilde, Türkiye'de ikâmet ediyor olsa dahi yabancı uyruklu kişileri tanımlamaktadır.

Yatırımcılar fon, tüzel, gerçek ve diğer şeklinde alt bölümlere ayrılmıştır.

Yerli ve yabancı sınıflandırmasının ardından hisse senedi verileri fon, tüzel, gerçek ve diğer şeklinde dört grupta toplanmıştır. Fon, yatırım fonlarını kapsamaktadır. Bu sınıfa borsa yatırım fonları dahil edilmemiştir. Tüzel kişiler, banka, aracı kurum ve holdingler de dahil olmak üzere, anonim ve limited şirketler için kullanılmaktadır. Gerçek kişiler bireysel yatırımcıları ifade etmektedir. Vakıf, kooperatif gibi kurumlar ise diğer kimlik tipi altında yer almaktadır. Yerli yatırımcılarda yatırım ortaklıkları ayrı bir kategoride sınıflandırılmıştır.

MKK'nın aylık istatistik bilgilerinden derlenen yatırım fonu ve özel sektör borçlanma senetleri verilerinde ise; yatırımcılar tüzel, gerçek ve diğer alt kategorilerine ayrılmıştır. Hisse senetlerindeki sınıflandırmadan farklı olarak yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları "diğer" alt kategorisinde toplanmıştır.

HİSSE SENEDİ YATIRIMCILARI

Hisse senetleri bölümünde, hisse senedi hesap ve yatırımcı sayıları ile birlikte, yatırımcı portföy değerleri verilmektedir. Ardından, toplam portföy büyüklükleri ve portföy dilimlerine göre hisse senedi yatırımcıları incelenmektedir. İl ve yaş kategorisi bazında detaylandırılan yatırımcılar ayrıca endeks

bazında değerlendirilmektedir. Son bölümde, yabancı hisse senedi yatırımcıları ile ilgili bir analize yer verilmektedir.

Hesap Sayıları

Aşağıdaki tablo, ilgili kategorilerdeki yatırımcılara ait hesap sayılarını göstermektedir. 2009 yılında, hisse senedi bulunan hesap sayısı bir önceki seneye göre çok değişmeyerek 1,1 milyon civarında kalmıştır. Bu dönemde, hisse senedi olan yerli hesap sayısı 12.242 adet artmıştır. Yabancı yatırımcı tarafında ise 521 yeni hesap daha oluşmuş, hesap sayısı 7.454'e çıkmıştır.

Yerli ve yabancı yatırımcı hesap sayılarında kısıtlı bir artış sergilenmiştir.

Hisse Senedi Hesap Sayıları					
Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Hesap Sayısı	Dağılım	Hesap Sayısı	Dağılım	
Yabancı	6,933	0.6%	7,454	0.7%	7.5%
Fon	1,881	0.2%	2,389	0.2%	27.0%
Tüzel	813	0.1%	937	0.1%	15.3%
Gerçek	4,217	0.4%	4,123	0.4%	-2.2%
Diğer	22	0.0%	5	0.0%	-77.3%
Yerli	1,095,618	99.4%	1,107,860	99.3%	1.1%
Fon	224	0.0%	227	0.0%	1.3%
Yatırım Ortaklığı	36	0.0%	40	0.0%	11.1%
Tüzel	3,304	0.3%	3,248	0.3%	-1.7%
Gerçek	1,091,779	99.0%	1,104,071	99.0%	1.1%
Diğer	275	0.0%	274	0.0%	-0.4%
Toplam	1,102,551	100.0%	1,115,314	100.0%	1.2%

Kaynak: MKK

Yabancı yatırımcı hesabındaki sayı ve oran olarak en yüksek artış, fon kategorisinde görülmüştür. Hisse senedine yatırım yapan fon sayısı 508 adet artarak 2.389'a ulaşmıştır.

Yabancı fon hesap sayısı 2.400'dür.

2008 yılında, krizin etkisiyle yarı yarıya düşerek 813'e inen ve yurtdışındaki aracı kuruluşları içeren yabancı tüzel kişilerin hesap sayıları, 2009 yılında %15 artarak 937'ye çıkmıştır.

Yabancı şirket hesap sayısı 937'dir.

Yabancı fon ve tüzel yatırımcı hesap sayılarındaki artışın tersine bireysel yabancı yatırımcıların hisse senedi hesabında ufak da olsa bir azalış yaşanmış, bu sayı 4.123'e inmiştir.

Hesabında hisse senedi bulunan yerli fon hesap sayısı 224'ten 227'ye çıkmıştır. Aslında bu dönemde A tipi fon sayısı azalmış, ancak, hisse senedine yatırım yapan emeklilik yatırım fonu sayısı artmıştır.

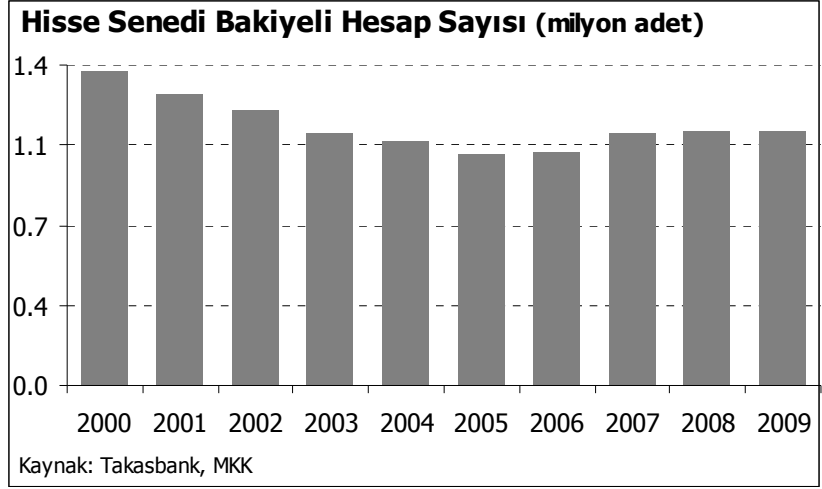
2009 yılında hisse senedine yatırım yapan ve borsada işlem gören yatırım ortaklıklarının hesap sayısı 40'tır.

Hisse senedi portföyü olan yerli şirket sayısı 3.248'de kalmıştır.

Yatırımcıların %99'unu oluşturan yerli bireysel yatırımcıların hesaplarında 12.292 adetlik bir artış görülmektedir. Bu rakam,

Yerli bireylerin hisse senedi hesabı artmıştır.

hemen hemen toplam hesap sayılarındaki artışa denk gelmektedir.

Hesap sayılarındaki artış devam etmiştir.

Hisse senedi hesap sayılarına daha uzun vadeli bir perspektifle bakıldığında, bu piyasada 2001 yılı kriziyle başlayan yatırımcı tabanındaki erimenin, 2006 yılından itibaren durmaya başladığı görülmektedir. Aynı yılda başlayan toparlanma 2009 yılında da devam etmiştir. Yine de 2001 krizi öncesi rakamlara ulaşamamıştır.

Yatırımcı Sayıları

Hesap sayıları ve yatırımcı sayıları farklıdır.

Yatırımcı sayıları ile hesap sayıları farklıdır. Fark, bir yatırımcının birden fazla hesabının bulunabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bölümde, mükerrer sayımlardan ve diğer etkilerden arındırılmış olan yatırımcı sayıları sunulmaktadır.

Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Yatırımcı Sayısı	Dağılım	Yatırımcı Sayısı	Dağılım	
Yabancı	6,586	0.7%	7,008	0.7%	6.4%
Fon	1,649	0.2%	2,053	0.2%	24.5%
Tüzel	734	0.1%	856	0.1%	16.6%
Gerçek	4,181	0.4%	4,094	0.4%	-2.1%
Diğer	22	0.0%	5	0.0%	-77.3%
Yerli	983,264	99.3%	993,253	99.3%	1.0%
Fon	222	0.0%	223	0.0%	0.5%
Yatırım Ortaklığı	34	0.0%	37	0.0%	8.8%
Tüzel	2,458	0.2%	2,392	0.2%	-2.7%
Gerçek	980,337	99.0%	990,388	99.0%	1.0%
Diğer	213	0.0%	213	0.0%	0.0%
Toplam	989,850	100.0%	1,000,261	100.0%	1.1%

Kaynak: MKK

Toplam yatırımcı sayısı 1 milyonu aşmıştır.

2005 yılında 884.063 olan yatırımcı sayısı, 2008 yılında 989.850'ye kadar yükselmişti. 2009 yılında ise bu rakam, 2003 yılından itibaren ilk defa 1 milyonun üzerine çıkmıştır.

Hesap sayılarında olduğu gibi, yerli yatırımcılar toplam yatırımcıların %99'unu oluşturmaktadır. Yerli yatırımcı sayısı bir önceki seneye göre 9.989 adet artarak 993.253'e çıkmıştır. Yabancı yatırımcı sayısı da 422 adet yükselerek 7.008 olmuştur.

Yerli yatırımcı sayısı 10.000 kişi artmıştır.

Yatırımcı ve hesap sayıları birlikte ele alındığında, 7.000 yabancı yatırımcının 7.500 adet, 993.000 yerli yatırımcının ise 1,1 milyon adet hisse senedi bakiyeli hesabı vardır. Diğer bir ifadeyle bir yatırımcının ortalama 1,1 hesabı bulunmaktadır.

Yatırımcı Portföyleri

Kriz yılı olan 2008'de MKK'daki hisse senedi portföy değerleri yarı yarıya azalmıştı. 2009 yılı içerisinde piyasalarda yaşanan toparlanma ile, hisse senedi portföyleri iki kat artmış, kriz öncesindeki büyüklüğü de aşarak 124 milyar TL'ye çıkmıştır.

2009'da hisse senetlerinin değeri iki kat artmıştır.

Hisse Senedi Portföy Değerleri					
Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Portföy Değeri	Dağılım	Portföy Değeri	Dağılım	
	Milyon TL		Milyon TL		
Yabancı	41,594	67.4%	83,696	67.3%	101.2%
Fon	28,417	46.1%	59,576	47.9%	109.7%
Tüzel	13,034	21.1%	23,667	19.0%	81.6%
Gerçek	133	0.2%	441	0.4%	231.8%
Diğer	10	0.0%	12	0.0%	25.2%
Yerli	20,096	32.6%	40,591	32.7%	102.0%
Fon	865	1.4%	1,717	1.4%	98.4%
Yatırım Ortaklığı	195	0.3%	259	0.2%	32.9%
Tüzel	6,922	11.2%	11,470	9.2%	65.7%
Gerçek	10,789	17.5%	24,505	19.7%	127.1%
Diğer	1,324	2.1%	2,641	2.1%	99.4%
Toplam	61,689	100.0%	124,288	100.0%	101.5%

Kaynak: MKK

Toplam portföy büyüklüğü içinde yabancı yatırımcıların payı 2008 yılıyla aynı seviyede, %67'de kalmıştır. Yerli-yabancı kırılımının yanı sıra diğer alt kalemlerin dağılımında da önceki yıla göre önemli bir değişim yaşanmamıştır.

Yabancı yatırımcı payları %67'de kalmıştır.

Yabancı fonlar 60 milyar TL'lik hisse senedi yatırımı ile, toplam portföyün en büyük payına sahip olmaya devam etmiştir. Yabancı tüzel yatırımcıların hisse senedi portföyleri 23,7 milyar TL'ye çıkarken, bu yatırımcıların toplamdaki payları 2 puan düşerek %19'a inmiştir. Bununla birlikte, 2007 sonunda 45 milyar TL'lik hisse senedi portföyü olan bu yatırımcıların portföyleri, kriz öncesi dönemin gerisinde kalmıştır.

Yabancı fonların hisse senedi portföyü 2 kat artarak 60 milyar TL'ye yükselmiştir.

Toplam içinde önemli bir paya sahip olmayan yabancı bireysel yatırımcıların hisse senedi portföylerinin, 3 katı aşkın artışla 441 milyon TL'ye çıkması dikkat çekicidir.

Yabancı fonlar toplam portföyün neredeyse yarısını oluştururken, yerli fonların hisse senedi portföylerinin payı %1'de kalmıştır.

***Yerli tüzel yatırımcıların payı
2009'da azalmıştır.***

Öte yandan, hisse senedine sahip yerli tüzel kişilerin bu yatırımları %66 artarak 11,5 milyar TL'ye çıkmıştır. Bununla birlikte, yabancı tüzel kişilerin portföyü yerlilerinkinin iki misli kadardır.

***Bireyler, yerli yatırımcı
portföyünün %60'ına sahiptir.***

Hisse senedi portföyleri %127 yükselerek 24,5 milyar TL'ye yükselen yerli bireysel yatırımcılar, toplamdaki paylarını da 2 puan artırarak %20'ye çıkarmışlardır. Bununla birlikte, yerli bireylerin hisse senedi portföyü toplam yerli yatırımcı portföyünün %60'ına denk gelmektedir.

Hisse senedi piyasasına daha uzun vadeli bakıldığında, önemli bir paya sahip olan yerli bireysel yatırımcıların sayısı düzenli artmasına rağmen, toplam portföydeki ağırlığının benzer oranda artmadığı dikkat çekmektedir. 2004 yılında senetlerin %33'ünü ellerinde bulunduran bu grubun payı 2006'da %21'e gerilemiş, 2007'de de %16'lık payla en düşük seviyeye inmiştir. 2009'da bu oran tekrar %20'ye çıksa da 2004 yılı ve öncesi seviyesine ulaşamamıştır.

Portföy Büyüklüklerine Göre Yatırımcılar

Bu bölümdeki tablolarda, yatırımcı gruplarının her biri kendi içinde portföy büyüklüklerine göre sıralanmıştır. Ardından, portföy büyüklüğünde onuncu, yüzüncü vb. sıradaki yatırımcılar belirlenerek sınıflandırmalar yapılmıştır.

Yabancı fonlar, hem sayısı, hem de portföy büyüklüğü bakımından yerli fonlardan öndedir. 2.053 adet yabancı fonun hisse senedi portföy büyüklüğü 59,6 milyar TL, hisse senedi yatırımı olan 223 adet yerli fonun portföy büyüklüğü ise sadece 1,7 milyar TL'dir.

Portföy Büyüklüklerine Göre Yatırım Fonları Sıralaması (2009)			
Yerli		Yabancı	
Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
10	740	10	13,021
100	1,669	100	36,933
223	1,717	1,000	58,283
		2,053	59,576

Kaynak: MKK

10 yabancı fonun hisse senedi portföyü toplam hisse senetlerinin onda biridir.

Portföy değeri açısından ilk 10 yabancı fonun 13 milyar TL'lik hisse senedi yatırımı vardır. Bu yatırımcıların hisse senedi yatırımları, toplam hisse senetleri portföyünün onda biri kadardır. 223 yerli fonun toplam portföyü ise 1,7 milyon TL ile 10 yabancı fonun portföyünün sadece %13'ü kadardır.

Portföy Büyüklüklerine Göre Tüzel Yatırımcı Sıralaması (2009)			
Yerli		Yabancı	
Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
10	5,486	10	11,041
100	10,665	100	20,564
1,000	11,469	856	23,667
2,392	11,470		

Kaynak: MKK

Banka, aracı kurum, holding gibi tüzel yatırımcılarda, yabancıların portföy değeri yerli yatırımcıların iki katından fazladır. İlk 10 yabancı şirketin elinde bulunan hisse senedi değeri 11 milyar TL iken, ancak 100 yerli kurumun bu tutarda hisse senedi portföyü vardır.

10 yabancı şirketin 11 milyar TL'lik hisse senedi portföyü vardır.

Yabancı fonlara benzer şekilde, 10 yabancı şirket toplam hisse senedi portföyünün %9'una sahiptir. Diğer bir ifadeyle, 10 yabancı fon ve 10 yabancı şirket, İMKB'deki hisse senetlerinin yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır.

10 yabancı fon ve 10 yabancı şirket toplam portföylerin beşte birine sahiptir.

Portföy Büyüklüklerine Göre Bireysel Yatırımcı Sıralaması (2009)			
Yerli		Yabancı	
Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
10	4,863	10	301
100	8,159	101	392
1,000	11,773	1,000	437
10,000	16,548	4,094	441
100,000	22,462		
500,000	24,496		
990,388	24,505		

Kaynak: MKK

Geniş bir yatırımcı kitlesini oluşturan bireysel yatırımcılarda dağılım doğal olarak daha farklıdır. Yabancı bireysel yatırımcıların toplam portföyleri 441 milyon gibi hayli düşük bir seviyede iken, yerli bireysel yatırımcıların toplam hisse senedi portföyleri 24,5 milyar TL'dir. Sıralamadaki ilk 10 yerli yatırımcı 5 milyar TL'lik hisse senedine sahiptir. Bu gruptaki kişilerin ortalama hisse senedi portföyü 486 milyon TL'dir. Bu tutar 2008 yılında 103 milyon TL civarında olup, bu gruptakiler krizin ardından portföylerini beşe katlamışlardır. İlk 1.000 kişinin toplam hisse senedi yatırımı 11,8 milyar TL iken, bu rakam toplam bireysel hisse senedi yatırımlarının yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

10 yerli bireysel yatırımcı 5 milyar TL'lik portföye sahiptir.

Öte yandan, 500.000'inci ile 990.388'inci kişi arasındaki 490.388 kişinin toplam hisse senedi portföyü 9 milyon TL'dir. Bu grupta ortalama hisse senedi yatırımı sadece 17 TL'dir. Bu tutar 2008

490.000 yerli yatırımcının ortalama portföyü 17 TL'dir.

yılında 13 TL iken, krizin ardından bu yatırımcıların portföyleri sadece %27 artmıştır.

Portföy Büyüklüklerine Göre Diğer Yatırımcı Sıralaması (2009)			
Yerli		Yabancı	
Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
10	2,390	5	12
100	2,640		
213	2,641		

Kaynak: MKK

Diğer kategorisindeki 10 yerli yatırımcının 2,4 milyar TL'lik portföyü vardır.

Diğer yatırımcılar, vakıf ve kooperatif gibi kurumları içermekte olup, neredeyse tamamı yerli yatırımcılardır. Bu kategorideki 213 yerli yatırımcıdan ilk 10'unun 2,4 milyar TL'lik hisse senedi bulunmaktadır.

Yerli yatırım ortaklıkları ayrı bir kategori olarak tanımlanmaktadır. 37 yatırım ortaklığında toplam 259 milyon TL değerinde hisse senedi bulunmakta olup, ilk 10 tanesi bu tutarın %80'ine sahiptir.

Portföy Büyüklüklerine Göre Yatırım Ortaklıkları Sıralaması (2009)	
Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Milyon TL)
10	208
37	259

Kaynak: MKK

Portföy büyüklüğüne göre sınıflandırmanın ardından, aşağıdaki yatırımcılar buldukları portföy dilimlerine göre ele alınmıştır.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırım Fonları (2009)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
Piyasa Değeri (TL)						
0.01-10,000	31	0	94	0	125	0
10,001-50,000	6	0	30	1	36	1
50,001-100,000	7	0	34	2	41	3
100,001-500,000	37	11	228	65	265	76
500,001-1,000,000	30	22	184	134	214	156
>1,000,000	112	1,683	1,483	59,374	1,595	61,057
Toplam	223	1,717	2,053	59,576	2,276	61,293

Kaynak: MKK

1.483 yabancı fon toplam hisse senetleri yatırımının yarısına sahiptir.

Hisse senedi portföyü 1 milyon TL'nin üzerinde olan 1.483 yabancı fonun toplam portföyü 59,4 milyar TL olup bu fonlar, aynı zamanda MKK'da kayıtlı hisse senetlerinin yarısını ellerinde bulundurmaktadır

223 yerli fonun yarısı 1 milyon TL'nin üzerinde hisse senedi yatırımı yapmıştır. Bu 112 fonun elindeki hisse senetlerinin portföy değeri 1,7 milyar TL olup, yerli fonların portföy değerinin neredeyse tamamını oluşturmaktadır.

31 yerli ve 94 yabancı fonun hisse senedi portföy değerlerinin 10.000 TL'nin altında kaldığı görülmektedir. Bu fonların sahip olduğu toplam portföy ihmal edilecek kadar küçüktür. 2008 yılında hisse senedi portföyü 10.000 TL'nin altında olan 124 yabancı fon varken, 2009'da bu sayı 94'e inmiştir.

Portföy Dilimlerine Göre Tüzel Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	1,588	2	151	0	1,739	2
10,001-50,000	229	6	33	1	262	7
50,001-100,000	86	6	27	2	113	8
100,001-500,000	173	40	109	30	282	69
500,001-1,000,000	60	44	80	57	140	101
>1,000,000	256	11,373	456	23,577	712	34,950
Toplam	2,392	11,470	856	23,667	3,248	35,137

Kaynak: MKK

Tüzel yatırımcılara bakıldığında, 2009 yılında hisse senedine yatırım yapmış yerli şirketlerin üçte ikisinin (1.588 şirket) hisse senedi portföyü 10.000 TL'nin altında olup, ortalama hisse senedi yatırımları 1.047 TL'dir.

1 milyon TL'yi aşan yatırımlar incelendiğinde, 256 yerli şirketin 11,4 milyar TL, 456 yabancı şirketin de 23,6 milyar TL değerinde hisse senedi portföyü olduğu görülmektedir. Bu 712 şirket 35 milyar TL'lik hisse senedi portföyleriyle İMKB'deki toplam hisse senetlerinin %28'ini oluşturmaktadır. Öte yandan, hisse senetlerine yatırım yapan yabancı şirketlerin daha yüksek portföye sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, yabancı şirketlerin yurtdışında yerleşik banka ve aracı kurumlardan oluşmasının bir sonucudur.

İMKB'deki 995.000 yerli ve yabancı bireysel yatırımcının 25 milyar TL tutarında hisse senedi portföyü bulunmaktadır. 990.000 yerli bireyin ortalama yatırımları 25.000 TL civarındadır. Bununla birlikte, hisse senedi yatırımı yapan 4.000 yabancı bireyin ortalama portföyü, yerli bireysel yatırımcıların 4 katından fazladır.

Hisse senedi portföyü 1 milyon TL'nin üzerinde olan 1.888 yerli bireyin 13 milyar TL'lik yatırımı vardır. Hisse senedi yatırımı yapan bireylerin binde ikisini oluşturan bu kişiler, toplam bireysel yatırımların yarısından fazlasına sahiptir. Bir önceki sene bu oran %37 seviyesinde olup, bireyler arasında yoğunlaşmanın artması dikkat çekmektedir.

712 şirket MKK'daki hisselerin %28'ine sahiptir.

Yerli bireylerin ortalama yatırımları 25.000 TL civarındadır.

1.900 yerli kişi 13 milyar TL'lik portföy taşımaktadır.

Portföy Dilimlerine Göre Bireysel Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	817,451	921	3,171	4	820,622	924
10,001-50,000	120,443	2,729	544	13	120,987	2,742
50,001-100,000	26,127	1,822	143	10	26,270	1,832
100,001-500,000	21,958	4,393	171	35	22,129	4,428
500,001-1,000,000	2,521	1,727	28	20	2,549	1,747
>1,000,000	1,888	12,913	37	359	1,925	13,271
Toplam	990,388	24,505	4,094	441	994,482	24,945

Kaynak: MKK

Yerli bireylerin %83'ünün portföyü 10.000 TL'nin altındadır.

Yerli bireysel yatırımcıların %83'ünün portföyleri 10.000 TL'nin altındadır. Bu gruptaki yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü düzenli olarak azalmış, kriz yılı olan 2008'de 1.121 TL'ye kadar inmiş, 2009 yılında ise sadece 5 TL artarak 1.126 TL olmuştur.

Portföy Dilimlerine Göre Diğer Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	95	0	3	0	98	0
10,001-50,000	27	1	0	0	27	1
50,001-100,000	11	1	0	0	11	1
100,001-500,000	27	5	0	0	27	5
500,001-1,000,000	11	7	1	1	12	8
>1,000,000	42	2,626	1	11	43	2,638
Toplam	213	2,641	5	12	218	2,653

Kaynak: MKK

Diğer kategorisindeki 213 yerli yatırımcının portföyü 2,6 milyar TL'dir. 1 milyon TL'nin üzerinde hisse senedi yatırımı bulunan 42 yerli yatırımcı bu kategorideki toplam portföy büyüklüğünün neredeyse tamamına sahiptir.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırım Ortaklıkları (2009)		
Piyasa Değeri (TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	4	0
500,001-1,000,000	7	5
>1,000,000	26	254
Toplam	37	259

Kaynak: MKK

Yatırım ortaklıklarında da benzer durum söz konusudur. 37 yatırım ortaklığından 26'sının portföyü 1 milyon TL'nin üzerinde olup, bu kategorinin neredeyse tamamına sahiptir.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde bireysel yatırımcılar 5'er yıllık yaş grupları göz önüne alınarak sınıflandırılmıştır. İlk tabloda yatırımcı sayıları ele alınırken, diğer tablolarda portföy büyüklükleri incelenmektedir.

Yatırımcılar yaş grupları ve vatandaşlık durumlarına göre sınıflandırılmıştır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Sayısı (2009)				
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Toplam	Dağılım
0-19	3,769	18	3,787	0.4%
20-24	10,050	41	10,091	1.0%
25-29	47,154	144	47,298	4.8%
30-34	108,124	388	108,512	10.9%
35-39	153,059	543	153,602	15.4%
40-44	152,080	578	152,658	15.4%
45-49	146,072	602	146,674	14.7%
50-54	126,730	511	127,241	12.8%
55-59	92,433	402	92,835	9.3%
60-64	62,995	362	63,357	6.4%
65-69	37,118	231	37,349	3.8%
70-74	23,072	131	23,203	2.3%
75+	27,732	143	27,875	2.8%
Toplam	990,388	4,094	994,482	100.0%

Kaynak: MKK

Yatırımcıların %70'i 30-54 yaş arasındaki 25 yıllık dilimde yer almaktadır. Daha önceki senelerde olduğu gibi 35-39 ile 40-44 yaş aralıkları, yatırımcı sayısının en yoğun olduğu gruptur. En az yatırımcı sayısı ise 20 yaş altı gruptadır. Yerli ve yabancı yatırımcı kategorilerindeki dağılımlar benzer şekilde olup, bir önceki seneye göre pek değişmemiştir.

Yatırımcıların %70'i 30-54 yaş aralığındadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Portföy Değeri (2009-Milyon TL)				
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Toplam	Dağılım
0-19	304	0	304	1.2%
20-24	127	3	130	0.5%
25-29	701	2	703	2.8%
30-34	1,342	9	1,352	5.4%
35-39	1,864	10	1,874	7.5%
40-44	4,511	24	4,536	18.2%
45-49	3,048	34	3,081	12.4%
50-54	3,175	46	3,221	12.9%
55-59	2,166	238	2,403	9.6%
60-64	2,332	37	2,368	9.5%
65-69	1,457	23	1,481	5.9%
70-74	1,808	11	1,819	7.3%
75+	1,670	4	1,674	6.7%
Toplam	24,505	441	24,945	100.0%

Kaynak: MKK

Portföy değerlerine bakıldığında, yoğunlaşmanın biraz daha üst yaş gruplarına çıktığı görülmektedir. Örneğin, yatırımcı sayısının %33'ünü oluşturan 40 yaş altı grup, hisse senedi portföyünün

Portföy değerinde yoğunlaşma daha üst yaş grubuna çıkmaktadır.

%18'ine sahiptir. 40-59 yaş arasındaki grup ise, bireysel yatırımcı portföyünün %53'üne sahiptir.

Yabancı bireysel yatırımcılar tarafında, toplam portföyün yarısından fazlasının 55-59 arasındaki 5 yıllık yaş dilimindeki yatırımcılarda olması dikkat çekmektedir.

60 yaş üstü grup, hisse senetlerinin %30'una sahiptir.

Toplam yatırımcıların %15'ini oluşturan 60 yaş üstü grup, bireylerin sahip olduğu hisse senetlerinin %30'unu elinde tutmaktadır.

Ortalama portföy 25.000 TL'ye çıkmıştır.

Bireysel yatırımcı başına düşen ortalama hisse senedi portföyü 25.00 TL seviyesindedir. Yerli ve yabancı ayırımında, bir önceki bölümde de değinildiği üzere, yabancı bireysel yatırımcıların ortalama hisse senedi portföyü yerli bireylerin 4 katı kadardır. Yabancı bireylerin ortalama portföyü 107.600 TL, yerli bireylerinki ise 24.700 TL olmuştur. Bununla birlikte, bir önceki sene yabancı bireysel yatırımcıların kişi başı portföyleri 31.800 TL iken, yerli bireylerinki 11.000 TL idi. Diğer bir ifadeyle, yerli ve yabancı yatırımcılar arasındaki fark daha da açılmıştır.

Ortalama portföy değerlerinin genel olarak yaşla arttığı görülmektedir. 20-39 yaş grubundaki yatırımcılarda ortalama hisse senedi portföyü 13.000 TL iken, bu rakam 70 yaş grubu üzerinde ortalama 70.000 TL'ye çıkmaktadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Ortalama Portföy Değeri (2009-TL)			
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Genel Ortalama
0-19	80,623	3,531	80,256
20-24	12,678	72,759	12,922
25-29	14,873	11,573	14,863
30-34	12,414	24,432	12,457
35-39	12,179	18,172	12,200
40-44	29,664	41,959	29,710
45-49	20,864	55,806	21,007
50-54	25,051	89,741	25,311
55-59	23,428	591,143	25,886
60-64	37,011	101,147	37,378
65-69	39,256	101,623	39,641
70-74	78,365	82,857	78,390
75+	60,215	29,499	60,058
Toplam	24,742	107,613	25,084

Kaynak: MKK

En yüksek ortalama portföy değeri 20 yaş altı gruptadır.

Diğer taraftan, 20 yaş altı gruptaki yatırımcıların 80.300 TL ile en yüksek ortalama portföy değerine sahip olması dikkat çekicidir.

Bir önceki seneye karşılaştırma yapıldığında, toplam portföy değerlerindeki hızlı çıkışa paralel olarak, bütün yaş gruplarının ortalama portföylerinin 2008 yılına göre arttığı izlenmektedir.

2008 yılında 11.000 TL olan genel ortalama, 2009 yılında 25.000 TL'ye çıkmıştır. Ortalama portföyü en fazla artan grup 4 katlık artışla 70-74 yaş dilimindeki yatırımcılardır.

Cinsiyet Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde bireysel yatırımcılar, cinsiyete göre sınıflandırılmıştır. Kadın-erkek yatırımcı sayısı oranları, önceki senelere göre değişmemiştir. Toplam 994.500 bireysel yatırımcının 726.000'i (%73) erkek, 268.500'i (%27) kadındır.

Yatırımcıların %73'ü erkektir.

Cinsiyet Gruplarına Göre Yatırımcılar (2009)	Yerli		Yabancı		Toplam		Genel Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Yatırımcı Sayısı	267,251	723,137	1,218	2,876	268,469	726,013	994,482
Yatırımcı Sayısı Oranı	26.9%	72.7%	0.1%	0.3%	27.0%	73.0%	100.0%
Portföy Değeri (Mn. TL)	5,934	18,571	60	381	5,993	18,952	24,945
Portföy Değeri Oranı	23.8%	74.4%	0.2%	1.5%	24.0%	76.0%	100.0%
Ortalama Portföy Değeri	22,203	25,681	48,996	132,438	22,324	26,104	25,084

Kaynak: MKK

Portföy değerlerinde kadın ve erkekler arasındaki dağılımında bir önceki seneye göre ufak bir değişiklik olmuş, erkek yatırımcıların toplam hisse senedi portföyündeki payları 2 puan düşerek %76'ya inmiştir. Erkeklerin ortalama portföyü 26.000 TL iken kadınlarınki 22.300 TL civarındadır.

Toplam portföyün %76'sı erkeklere aittir.

İkametgâha Göre Yatırımcılar

Bu bölümde, yatırımcılar diğer bölümlerden farklı olarak yerleşim yerlerine göre sınıflandırılmıştır. Tabloda "Yurtdışı" olarak gösterilenler, yurtdışında yerleşik T.C. vatandaşları ile yabancı uyruklu kişileri kapsamaktadır.

Bu bölümde yatırımcılar yerleşim yerine göre tanımlanmaktadır.

Aşağıdaki tabloda iller, toplam hisse senedi portföy değerlerine göre sıralanmıştır. Diğer bir deyişle, gerçek kişi-tüzel kişi ayrımı yapılmadan, toplam hisse senedi yatırımı en çok olan illeri kapsamaktadır.

İstanbul, portföy değerlerine göre sıralamada diğer illere göre açık farkla öndedir. Toplam hisse senedi yatırımcılarının %32'sini oluşturan İstanbul'daki yatırımcılar, toplam portföyün %24'ünü ellerinde bulundurmaktadır. 2008 yılında, bu yatırımcılar toplam portföyün %31'ini oluştururken, yurtdışı yerleşiklerin portföylerinde yaşanan hızlı artışla bu oran gerilemiştir.

İstanbul, tüm yatırımcıların ve toplam portföylerin yaklaşık üçte birini barındırmaktadır.

Bir önceki yıla benzer şekilde, yatırımcıların %69'u ilk 10 ilde yaşamaktadır. Ancak bu illerin toplam portföydeki payları %38'den %30'a inmiştir. Bu durum yine, yurtdışı yatırımcıların paylarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Portföy dağılımına göre ilk on il sıralamasına, önceki seneye göre Konya ve Hatay girerken, Gaziantep ve Karabük çıkmıştır. Diğer 71 ilde ise yatırımcıların

Tüm yatırımcıların %69'u 10 ilde yaşamaktadır.

%31'i ikâmet etmekte olup, sahip oldukları hisse senetlerinin değeri, toplamın ancak %3'ü kadardır.

Toplam Yatırımcı Portföy Değerine Göre Sıralanmış İlk 10 İl (2009)				
	Yatırımcı Sayısı	Yatırımcı Oranı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Portföy Değeri Oranı
İstanbul	318,809	31.9%	30,010	24.1%
Ankara	117,205	11.7%	3,229	2.6%
İzmir	97,833	9.8%	1,772	1.4%
Bursa	38,424	3.8%	659	0.5%
Konya	14,009	1.4%	460	0.4%
Adana	25,209	2.5%	441	0.4%
Antalya	28,874	2.9%	364	0.3%
Kocaeli	21,133	2.1%	335	0.3%
Hatay	9,383	0.9%	330	0.3%
Balıkesir	21,391	2.1%	299	0.2%
İlk 10 İl Toplamı	692,270	69.2%	37,900	30.5%
Diğer 71 İl Toplamı	299,936	30.0%	3,632	2.9%
Yurtiçi Toplam	992,206	99.2%	41,531	33.4%
Yurtdışı Toplam	8,055	0.8%	82,756	66.6%
Genel Toplam	1,000,261	100.0%	124,288	100.0%

Kaynak: MKK

2008 yılında toplam hisse senetlerinin %59,4'üne sahip olan yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel yatırımcıların toplamdaki payları %66,7'ye çıkmıştır. Bununla birlikte, "yatırımcı portföyü" bölümünde yer alan yabancı yatırımcıların payı (%67,3) ile bu oran arasında görülen ufak fark, sınıflandırma farkından kaynaklanmaktadır. Yatırımcı portföyü bölümünde yerli ve yabancı ayrımı uyuğu göre yapılırken, bu bölümde ikametgâha göre ayırım yapılmaktadır.

10 ilde yurtiçindeki senetlerin %91'i bulunmaktadır.

Yurtdışındaki yatırımcılar hariç tutularak, sadece yurtiçi yatırımcıların dağılımı incelenirse, bu yatırımcıların %70'ini barındıran ilk 10 ildeki yatırımcılarda hisse senetlerinin yaklaşık %91'inin bulunduğu görülmektedir. Diğer 71 il, yurtiçi hisse senedi yatırımlarının sadece %9'unu oluşturmaktadır. Bununla birlikte, 2008'e göre söz konusu oran 2 puan artmıştır.

Hisse senedi yatırımı en düşük il Ardahan'dır.

Diğer taraftan toplam hisse senedi portföyü en düşük olan il, Ardahan'dır. Verilerin incelendiği yıllarda hep son sırada yer alan Ardahan'daki 330 yatırımcının 2 milyon TL'den az hisse senedi portföyü vardır. Son sıralarda yer alan 8 ildeki hisse senedi yatırımcıları arasında tüzel yatırımcı yoktur.

Bir önceki tabloda gerçek ve tüzel bütün yatırımcılar incelenirken, ileriki tablolarda sadece bireysel yatırımcılar dikkate alınmaktadır.

Toplam değerlerinden de anlaşılacağı üzere, ilk tabloda 1 milyon yatırımcının 124 milyar TL tutarındaki hisse senedi portföyünün dağılımı incelenirken, ileriki tabloda 994.000 bireysel yatırımcının 25 milyar TL'lik portföyü incelenmektedir.

Bireysel Yatırımcı Portföy Değerine Göre Sıralanmış İlk On İl (2009)				
	Yatırımcı Sayısı	Yatırımcı Oranı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Portföy Değeri Oranı
İstanbul	317,250	31.9%	15,084	60.5%
Ankara	116,871	11.8%	1,952	7.8%
İzmir	97,652	9.8%	1,681	6.7%
Bursa	38,346	3.9%	607	2.4%
Adana	25,162	2.5%	394	1.6%
Antalya	28,829	2.9%	358	1.4%
Hatay	9,371	0.9%	297	1.2%
Balıkesir	21,357	2.1%	279	1.1%
Kocaeli	21,089	2.1%	234	0.9%
Mersin	17,275	1.7%	232	0.9%
İlk 10 İl Toplamı	693,202	69.7%	21,117	84.7%
Diğer 71 İl Toplamı	296,084	29.8%	3,308	13.3%
Yurtiçi Toplam	989,286	99.5%	24,426	97.9%
Yurtdışı Toplam	5,196	0.5%	519	2.1%
Genel Toplam	994,482	100.0%	24,945	100.0%

Kaynak: MKK

İstanbul'da tüm hisse senedi portföylerinin dörtte biri yer alırken, bireysel yatırımcı portföylerinin %61'i İstanbul'da ikamet eden kişilerde bulunmaktadır

İstanbullu yatırımcılar bireysel portföylerin %61'ine sahiptir.

Yatırımcıların %70'i ilk 10 şehirde yerleşik olup, toplam bireysel yatırımların %85'i bu illerdir. İl sıralamasında ilk 10 şehre, bir önceki seneye göre Hatay girerken, Kayseri çıkmıştır. Ayrıca toplam yatırımcılar tablosunda beşinci sırada yer alan Konya, bireysel yatırımcıların portföy sıralamasında yer almamaktadır.

Yatırımcı sayıları ile ilgili bakılabilecek bir diğer gösterge de, il nüfusuna oranla ne kadar hisse senedi yatırımcısının ikamet ettiği'dir. İlerideki tabloda bu kritere göre bir sıralama yapılmıştır. Bu sıralama bir ölçüde, illerdeki hisse senedi kültürünün yaygınlığının bir göstergesidir. Tabloda sadece yurtiçinde yerleşik olan yatırımcılar alındığı için genel toplamdaki yatırımcı sayısı diğer tablolardan düşüktür.

Nüfusa oranla yatırımcı sayısı, hisse senedi kültürünün yaygınlığının bir göstergesidir.

Yatırımcı sayısının nüfusa oranı sıralamasında ilk şehir önceki yıllarda olduğu gibi Karabük olup, %6,4 oran ile kendinden sonra gelen şehirler arasında açık fark vardır. Bu durumun Kardemir hisse senedi sahipliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yatırımcı sayıları, portföy değerleri gibi hemen her kriterde öne çıkan İzmir, Ankara ve İstanbul'da, nüfusun %2,5'i hisse senedi yatırımcısıdır.

Üç büyük ilde, nüfuslarının %2,5'i kadar yatırımcı bulunmaktadır.

Bireysel Yatırımcı Oranına Göre İlk On İl (2009)		
	Bireysel Yatırımcı	Yatırımcı/Nüfus
Karabük	13,890	6.4%
İzmir	97,652	2.5%
Ankara	116,871	2.5%
İstanbul	317,250	2.5%
Balıkesir	21,357	1.9%
Muğla	14,699	1.8%
Uşak	10,847	1.8%
Zonguldak	5,877	1.7%
Denizli	14,550	1.6%
Yalova	3,140	1.6%
İlk 10 İl	616,133	2.4%
Diğer 71 İl Toplamı	373,153	0.8%
Genel Toplam	989,286	1.4%

Kaynak: MKK, TÜİK

Türkiye’de hisse senedi yatırımcılarının nüfusa oranı %1,4’tür.

Genel toplamlara bakıldığında, ilk 10 ilde ortalama yatırımcı sayısının nüfusa oranının %2,4 olduğu, diğer 71 ildeki bu oranın %0,8 seviyesinde kaldığı görülmektedir. Tüm Türkiye’de ise hisse senedi yatırımı yapan kişi sayısı, toplam nüfusun %1,4’üne denk gelmektedir. Tabloda yer alan oranlarda bir önceki seneye göre değişiklik olmamış, illerdeki hisse senedine yönelik yatırım eğilimleri değişmemiştir.

Muğla, Uşak ve Yalova’da nüfusun görece daha yüksek bir oranı hisse senedi yatırımı yapmıştır.

Bu sıralamada ilk onda yer alan iller de bir önceki senelere göre değişmemektedir. Bu tablodaki illerin bir kısmı, örneğin Muğla, Uşak ve Yalova, diğer sıralamalarda ilk 10’a girmeyen illerdir. Bu illerde toplam yatırımcı sayısı veya toplam portföy değeri çok yüksek değildir. Fakat, nüfuslarının görece daha yüksek bir oranı hisse senedi yatırımı yapmıştır.

Nüfusa oranla en düşük yatırımcı sayısı Muş’tadır.

Nüfusa oranla en düşük yatırımcı sayıları ise geçen sene olduğu gibi Şanlıurfa, Şırnak, Ağrı ve Muş’tadır. 404.500 nüfusa sahip olan Muş’ta, sadece 445 hisse senedi yatırımcısı bulunmaktadır.

İllerin yatırımcı sayısı ve portföy büyüklüğü profilinin ardından, kişi başı ortalama portföy büyüklüklerine bakarak hisse senetlerine ağırlık veren yatırımcıların bulunduğu illeri de tespit etmek mümkündür. Ortalama portföy değerleri, illerin bireysel yatırımcı portföy değerlerinin bireysel yatırımcı sayılarına bölünmesi suretiyle elde edilmiştir. Buradaki ortalama, kişi başı hisse senedi yatırımı ifade etmektedir.

Yurtiçi yerleşiklerin ortalama portföyü 25.000 TL, yurtdışı yerleşiklerinki ise 100.000 TL’dir.

Bireysel yatırımcıların ortalama hisse senedi portföylerinin büyüklüğü, daha önceki bölümlerde de görüldüğü üzere 25.084 TL seviyesindedir. Diğer taraftan, yurtdışı yerleşiklerle yurtiçi yerleşik yatırımcılar arasında önemli bir fark vardır. Yurtiçinde yaşayan yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü 25.000 TL iken, yurtdışında ikamet edenlerin portföyü bu rakamın yaklaşık 4 katı kadar, 100.000 TL’dir. Hatırlanacağı üzere, uyuğun esas alındığı yaş kategorisine göre gruplandırmada da benzer şekilde

yabancı bireysel yatırımcıların ortalama portföyleri yerli bireylerinkinin dört katıydı.

Bireysel Yatırımcı Ortalama Portföy Değerine Göre Sıralanmış İlk On İl (2009)			
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Ortalama Portföy Değeri (TL)
İstanbul	317,250	15,084	47,546
Hatay	9,371	297	31,680
Kayseri	8,518	184	21,656
Mardin	1,677	31	18,590
Rize	2,532	44	17,509
İzmir	97,652	1,681	17,212
Gaziantep	6,771	115	16,917
Ankara	116,871	1,952	16,699
Konya	13,983	222	15,903
Bursa	38,346	607	15,835
İlk 10 İl Toplamı	612,971	20,217	32,983
Diğer 71 İl Toplamı	376,315	4,208	11,183
Yurtiçi Toplam	989,286	24,426	24,690
Yurtdışı Toplam	5,196	519	99,977
Genel Toplam	994,482	24,945	25,084

Kaynak: MKK

Kişi başına bireysel hisse senedi yatırımı en yüksek olan il ortalama 48.000 TL'lik hisse senedi portföyü ile İstanbul'dur. İkinci sırada Hatay gelmektedir. 2008'de 9.000 TL civarında ortalama portföye sahip Hataylı yatırımcılar, bu sene ortalama portföylerini 3,5 kat artırarak 32.000 TL'ye çıkarmışlardır. Hatay'ın ardından 21.700 TL'lik ortalama hisse senedi portföyü ile Kayseri gelmektedir. Bir önceki sene 3. sırada yer alan İzmir 6. sıraya düşmüştür.

Burada da ilk 10 il ile geri kalan 71 il arasında önemli bir yoğunlaşma farkı görülmektedir. Kişi başına ortalama hisse senedi yatırımı göre sıralanmış ilk 10 ilin genel ortalaması, kişi başına 33.000 TL seviyesinde iken, kalan 71 ilde kişi başına ortalama hisse senedi yatırımı 11.200 TL'ye inmektedir.

En düşük kişi başı portföy değeri Kars'tadır. Yatırımcıların ortalama hisse senedi portföy büyüklüğü 5.600 TL civarındadır.

Endeks Bazında Yatırımcılar

Hisse senedi yatırımcıları, yukarıdaki bölümlerde yer verilen sınıflandırmaların yanı sıra İMKB hisse senedi endeksleri bazında da detaylandırılabilir.

Bu bölümde, yıl sonu itibarıyla İMKB Ulusal Pazarda işlem gören 233 hisse senedi ile, daha önce ulusal pazarda işlem gören, ancak 2009 yılı içerisinde yeni açılan kurumsal ürünler pazarına geçen 58 yatırım ortaklığı ile borsa yatırım fonları ele alınmaktadır. İkinci ulusal pazar, gözaltı pazarı ve yeni ekonomi

Kişi başı yatırımda İstanbul'u Hatay ve Kayseri takip etmektedir.

Kişi başına en düşük yatırım Kars'tadır.

MKK, endeks bazında yatırımcıları detaylandırmaktadır.

Bu bölümde, İMKB Ulusal ve Kurumsal Ürünler Pazarında işlem gören şirketlerin yatırımcıları ele alınmaktadır.

pazarındaki hisse senetleri kapsam dışındadır. Bu nedenle yukarıdaki tablolarda yer alan toplam yatırımcı verileri ile ufak farklılıklar bulunmaktadır. Diğer taraftan, bir yatırımcının farklı endekslerdeki şirketlere yatırım yapabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Endeks	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
İMKB Tüm	958,744	39,566	6,847	83,500	965,591	123,066
İMKB-100	854,158	32,980	6,433	75,138	860,591	108,118
İMKB-50	734,418	28,057	5,878	70,275	740,296	98,332
İMKB-30	663,013	23,621	5,540	65,564	668,553	89,185
İMKB Kurumsal Yönetim	353,388	7,305	3,188	15,515	356,576	22,819
İMKB Sınai	555,944	13,658	3,604	17,106	559,548	30,764
İMKB Hizmetler	269,512	5,219	2,561	15,973	272,073	21,192
İMKB Mali	598,505	20,211	5,039	50,364	603,544	70,575
İMKB Teknoloji	41,559	478	258	57	41,817	535
İMKB Menkul Kıy. Yat. Ort.	57,571	358	205	93	57,776	451

Kaynak: MKK

Yatırımcıların %69'u İMKB-30 şirketlerine yatırım yapmaktadır.

Ulusal pazarda işlem gören şirketlere yatırım yapan yatırımcıların %69'u İMKB-30 endeksi kapsamındaki şirketleri tercih etmektedir. İMKB-100 senetlerinde bu pay %90'a çıkmaktadır.

Yerli ve yabancı yatırımcı ayırımına bakıldığında, İMKB-100 kapsamındaki hisse senetlerinin %69'u yabancı yatırımcılarda iken, bu pay İMKB-30 hisselerinde %74'e çıkmaktadır.

Yatırımcıların beşte biri kurumsal yönetim endeksi kapsamındaki şirketlere yatırım yapmaktadır.

Kurumsal yönetim uygulamalarının gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla, 2007 yılı içerisinde kurumsal yönetim endeksi hesaplanmaya başlanmıştır. 2008 sonu itibariyle bu endeks kapsamında 13 şirket varken 2009'da bu sayı 24'e çıkmıştır. Toplam yatırımcıların %37'si bu endekste şirketlere yatırım yaparken, bu şirketlere yapılan yatırımın değeri toplam portföyün yaklaşık beşte biri kadardır. Endekse dahil şirketlerde yabancı yatırımcıların payı %68'dir. Toplam hisse senedi yatırımlarında yabancı payının benzer oranda olduğu düşünülürse, yabancı yatırımcıların tercihlerini yaparken kurumsal yönetim kriterlerini fazla göz önünde bulundurmadığı söylenebilir.

Yatırımcıların %63'ü mali sektördeki şirketleri tercih etmektedir.

Sektör bazında yatırımcı dağılımı incelenirken, bir yatırımcının birden fazla sektördeki şirketlere yatırım yaptığını hatırlatmak faydalı olacaktır. Nitekim tabloda, toplam yatırımcı sayısı oranının %100'den fazla olduğu görülmektedir. Buna göre, toplam portföyün %25'ini oluşturan sınai şirketlerine, yatırımcıların %58'i yatırım yapmıştır. %63 pay ile en fazla yatırımcı çeken hisseler mali sektörde yer alan şirketlerdir. Bankaların ağırlıkta olduğu bu şirketler İMKB ulusal pazardaki

şirket portföylerinin %57'sini oluşturmuştur. Portföyün %17'sini oluşturan hizmet şirketlerine ise tüm yatırımcıların %28'i yatırım yapmıştır.

Yerli ve yabancı ayırımına bakıldığında, yerli yatırımcıların %58'inin sanayi sektöründeki şirketlere, yabancı yatırımcıların da %53'ünün bu şirketlere yatırım yaptığı görülmektedir. Mali sektördeki şirketler ise, yerli yatırımcıların %62'sinin ilgisini çekerken, her 4 yabancı yatırımcıdan üçü bu şirketlere yatırım yapmıştır.

Sektör Endeksleri Bazında Yatırımcı Dağılımı (2009)						
Endeks	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri
İMKB Sınai	58%	35%	53%	20%	58%	25%
İMKB Hizmetler	28%	13%	37%	19%	28%	17%
İMKB Mali	62%	51%	74%	60%	63%	57%
İMKB Teknoloji	4%	1%	4%	0%	4%	0%
İMKB Tüm	153%	100%	167%	100%	153%	100%

Kaynak: MKK

Alt sektör kırılımlarına inildiğinde, yabancı yatırımcıların en çok ilgi gösterdikleri şirketler, bankalardır. Yabancı yatırımcılar bankaların halka açık kısmının %77'sine sahiptir. Ayrıca, yabancı yatırımcıların toplam portföylerinin yarısını bankalara ayırdıkları görülmektedir.

Yabancı yatırımcılar portföylerinin yarısını bankalara ayırmaktadır.

Sonuç

Devlet Planlama Teşkilatı'nın yatırımcı tercihlerine ilişkin derlediği verilere göre toplam yurtiçi tasarruflar, 2009 Kasım sonunda 723 milyar TL seviyesindedir. Türkiye'deki toplam tasarrufların %64'ü mevduata, %15'i sabit getirili menkul kıymetlere, diğer %15'i hisse senetlerine, kalan %6'sı da yatırım fonlarına yönelmiştir. 605 milyar TL'lik tasarrufa sahip olan yurtiçi yerleşikler, tasarruflarının dörtte üçünü mevduatta değerlendirirken, hisse senetlerinin payı %6 civarındadır.

Toplam tasarruflar 723 milyar TL'dir.

2000 yılından itibaren ilk defa 2006 yılında hisse senedi bakiyeli hesap sayısında hafif bir artış başlamıştır. Bu yükseliş, 2009'da devam etmiş, toplam hesap sayısı 1,1 milyona ulaşmıştır. Yine de, 2000 yılındaki seviyeye henüz ulaşamamıştır. Toplam yatırımcı sayısı 1 milyon civarında iken, bu rakamın 990.000'ini yerli bireysel yatırımcılar oluşturmuştur.

Hesap sayıları artmıştır.

Yerli ve yabancı yatırımcıların hesap sayısı artmış, saklaması yapılan hisse senedi portföyleri 2008'in ardından 2 kat artarak 124 milyar TL'yi aşmıştır. Yabancı yatırımcıların saklama payı bir önceki seneye göre değişmeyerek %67'de kalmıştır.

Toplam portföy 124 milyar TL olurken yabancıların payı %67'de kalmıştır.

Yabancı yatırım fonlarının yarısının portföyü 1 milyon TL'nin üzerindedir. Bu 1.483 fonun hisse senedi yatırımı, saklaması yapılan hisse senetlerinin %48'ini oluşturmaktadır.

1.480 fon, toplam yatırımların yaklaşık yarısına sahiptir.

20 kurum hisse senetlerinin %20'sine sahiptir.

Yurtdışında yerleşik banka ve aracı kurumları içeren ilk 10 tüzel yabancı yatırımcı ile ilk 10 yabancı fon, Türkiye'deki hisse senetlerinin beşte birine sahiptir.

490.000 kişinin ortalama portföyü 17 TL'dir.

Portföy değeri en yüksek 1.000 yerli bireysel yatırımcının toplam 12 milyar TL'lik hisse senedi bulunmaktadır. Bu tutar, toplam yerli bireysel yatırımcı portföyünün yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Sıralamanın en altındaki 490.388 yerli yatırımcının ortalama portföyü ise 17 TL'dir.

Kişi başı en yüksek hisse senedi portföyü 0-19 yaş grubundadır.

Bireysel yatırımcıların kimlik bilgileri incelendiğinde, en kalabalık grubun 35-44 yaş arasındaki yatırımcılardan oluştuğu gözlenirken, kişi başı hisse senedi yatırımı en yüksek grubun 0-19 yaş aralığında olması dikkat çekicidir. Bu grup haricinde bekleneceği üzere ortalama portföy, yaş ile beraber artmaktadır. Bireysel yatırımcıların ortalama portföyü 25.000 TL civarındadır.

Hisse senedi portföylerinde İstanbul'un ağırlığı devam etmektedir.

Toplam yatırımcıların %32'si, toplam portföylerin de dörtte biri, İstanbul'da ikamet eden yatırımcılara aittir. Yurtdışı yatırımcılar hariç tutulduğunda, İstanbullu yatırımcılarda tüm yurtiçi hisse senedi portföyünün %72'sinin bulunduğu görülmektedir. Nüfusa oranla en fazla yatırımcının bulunduğu il Karabük'tür. Kişi başına ortalama hisse senedi yatırımı göz önüne alındığında, İstanbul'un ardından Hatay ve Kayseri gelmektedir.

Yabancı yatırımcılar portföylerinin yarısını bankalara ayırmaktadır.

Ulusal pazarda işlem gören şirketlere yatırım yapan yatırımcıların %69'u yatırımlarını İMKB-30 kapsamındaki hisse senetlerine yönlendirmiştir. Bu hisselerin %74'ü yabancı yatırımcılardadır. Sektör bazında ise, yabancı yatırımcı portföylerinin yarısını İMKB'de işlem gören bankaların oluşturduğu görülmektedir.

İMKB'de yabancı yatırımcıların saklama payı 2009'da %67'de kalmıştır.

Yabancı yatırımcıların Türkiye sermaye piyasasına olan ilgisinin son yıllarda arttığı görülmektedir. 2000 yılı sonunda %40 seviyesinde olan yabancı yatırımcıların saklama payı, 2007'de %72 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştı. Küresel krizin ardından, bu oran 2008 sonunda %67'ye kadar gerilemiş, 2009'da yılın ilk aylarında %63'e inmiş, yılı ise %67 seviyesinde kapatmıştır.

Diğer taraftan, işlem hacmindeki payı %27'den %14'e inmiştir.

Yabancı yatırımcılar 2003 yılında toplam işlemlerin sadece %9'unu gerçekleştirirken, 2008 yılında işlem hacmindeki payları %27'ye kadar yükselmiş, ancak 2009'da tekrar %14'e gerilemiştir. Saklama payları ile işlem hacmi payları ele alındığında, yerli yatırımcıların hisse senetlerinin sadece üçte birini ellerinde tutarken, likiditenin %85'ini sağladıkları görülmektedir.

Yabancı Yatırımcı Portföy Büyüklükleri

Yabancı yatırımcı verileri tablosunda saklama bakiyeleri, dönem sonu portföy değerlerini göstermekte iken, diğer veriler dönem içi toplamlarıdır.

Yabancı yatırımcı portföylerine uzun vadeli perspektifte bakıldığında, 2000-2002 döneminde yabancı yatırımcıların portföy büyüklüğü ve işlem hacimlerinin önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. 2003 yılından itibaren trend tersine dönmüş, 2004 ve 2005 yıllarında ise büyüklükler katlanarak artmıştır. 2006 yılında yavaşlayan artış, 2007 yılında yeniden ivme kazanmıştır. Kriz yılı olan 2008'de yabancı portföyünde yaşanan hızlı düşüşün ardından, 2009'da bir toparlanma olmuş, yine de yabancı hisse senedi portföyü 2007'deki rekor seviyenin %36 altında kalmıştır.

2009 sonu saklama bakiyeleri dolar bazında, 2008 yılına göre iki katı aşan bir artışla 56 milyar \$'a ulaşmıştır.

2009'da yabancıların portföyü iki kat artarak 56 milyar \$ olmuştur.

Yabancı Yatırımcı Verileri		Birincil	İkincil	Net	Portföy	
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	Piyasa Alış*	Piyasa Net Alış/Satış**	Sermaye Giriş/Çıkışı	Değeri Artış/Azalışı
2000	33,410	7,404	2,673	-3,134	-461	-7,493
2001	12,139	5,635	10	509	518	-2,287
2002	12,869	3,450	64	-15	49	-2,234
2003	17,334	8,954	87	1,010	1,097	4,406
2004	37,368	16,141	847	1,430	2,277	4,911
2005	81,101	33,812	2,641	4,087	6,727	10,944
2006	88,519	35,083	984	1,144	2,129	-858
2007	144,143	70,213	3,991	4,533	8,524	26,606
2008	142,126	27,297	1,195	-2,988	-1,794	-41,122
2009	90,237	56,246	0	2,256	2,256	26,693

Kaynak: İMKB, MKK, Takasbank, TSPAKB

*: Birincil piyasa işlemleri, birincil halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yabancı yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.

** : İkincil piyasa işlemleri, İMKB hisse senedi piyasasındaki net alış-satış rakamından oluşmaktadır.

Saklama bakiyelerindeki değişimin iki nedeni vardır; sermaye girişı/çıkışı ve portföy değer artışı/azalışı. Aşağıda, bu bileşenlerin etkisinin ne boyutta oldukları incelenmektedir.

Tablodaki "Birincil Piyasa Alış" sütununda, yabancı yatırımcıların birincil halka arzlarında ve toptan satışlar pazarında yaptıkları hisse senedi yatırımları sunulmaktadır. "İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütununda ise İMKB'de yaptıkları net hisse senedi alış-satış işlemlerine yer verilmektedir. Bu iki sütunun toplamı ise "Net Sermaye Giriş/Çıkışı"nı göstermektedir.

Birincil halka arz veya toptan satışlar pazarında işlemlerin sınırlı kaldığı 2009 yılında yabancı yatırımcılar işlem yapmamıştır.

2009 yılında hisse senedi piyasasına 2,3 milyar \$'lık yabancı sermaye girişı gerçekleşmiştir.

2008 yılında yabancı yatırımcılar İMKB'de 3 milyar \$'lık hisse senedi satış işlemi gerçekleştirmişken, 2009'un ilk aylarında net satışlar sürmüştür. Ancak, yılın ikinci yarısından sonra yabancı yatırımcıların piyasaya döndüğü görülmüştür. Sonuç itibarıyla, 2009 yılında yabancı yatırımcılar 2,3 milyar \$'lık alım yapmışlardır.

Yabancıların net sermaye giriş/çıkışlarının ardından portföy değer kaybı veya kazancı hesaplanabilmektedir.

2009 yılında yabancıların portföyleri 26,7 milyar \$ değerlenmiştir.

2008 yılı sonunda 27,3 milyar \$ olan saklama bakiyesi, yabancı yatırımcıların 2009 yılına girerken sahip oldukları portföy büyüklüğünü göstermektedir. 2009 yılında yabancılar, ikincil piyasada 2,3 milyar \$ tutarında alış gerçekleştirmiştir. Piyasa fiyatlarında hiçbir değişiklik olmasaydı, 2009 sonunda portföy değerleri 29,6 milyar \$ (=27,3+2,3 milyar \$) olacaktı. Fakat, 2009 sonunda yabancı yatırımcıların portföylerinin değerinin 56,3 milyar \$ olduğu görülmektedir. Buradan, portföy değer artışlarının 26,7 milyar \$ (=56,3-29,6 milyar \$) olduğu hesaplanmaktadır.

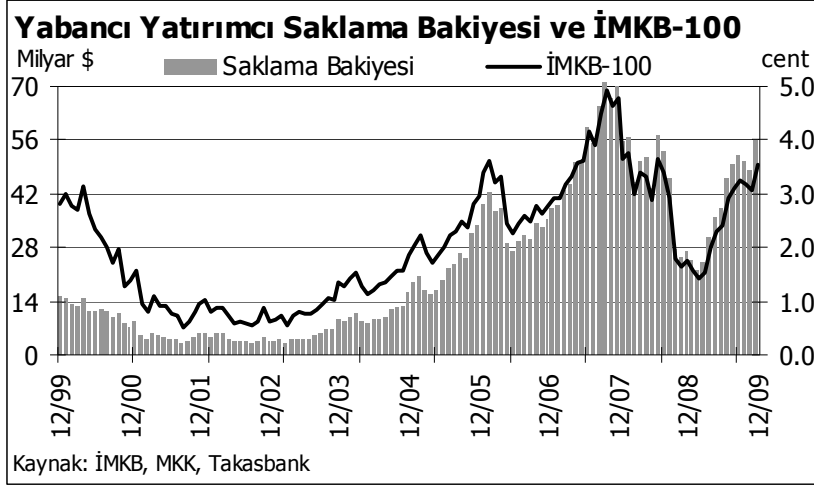
Bununla birlikte, 2009 yılında yabancı yatırımcıların hisse senedi portföy değer artışlarının, 2008'de kaydedilen kayıpların gerisinde kaldığı ve zararların telafi edilemediği görülmüştür.

Son on yılda, hisse senetlerine yatırım yolu ile sağlanan yabancı sermaye girişı 21 milyar \$ seviyesindedir.

Taloda Net Sermaye Giriş/Çıkışlarına bakıldığında, yabancı yatırımcıların, 2001-2007 yılları arasında düzenli olarak net hisse senedi alıcısı, 2008 yılında ise hisse senedi satıcısı konumunda olduğu görülmektedir. 2009 yılında bu yatırımcılar tekrar net hisse senedi alıcısı olup, son 10 yılda hisse senetlerine yatırım yolu ile sağlanan yabancı sermaye girişı 21 milyar \$ seviyesindedir.

Portföy Değer Artış/Azalışı sütununa uzun vadeli bir perspektifle bakıldığında, yabancı yatırımcıların 2001-2002 arasındaki iki yıllık dönemde toplam kayıplarının 4,6 milyar \$ olduğu izlenmektedir. 2003-2005 yılları arasındaki üç yılda ise, yaşanan olumlu piyasa koşulları ile toplam 20 milyar \$ değer artış

kazancı elde etmiş ve geçmiş yıllardaki kayıplarını telafi etmişlerdir. 2006 yılındaki 860 milyon \$'lık değer düşüşünü ise 2007 yılındaki 26,6 milyar \$'lık kazanç takip etmiştir. Ancak 2008 yılındaki kriz ortamıyla bu yatırımcıların portföyleri 41 milyar \$ erimiştir. Bu zarar neredeyse, 2004-2007 arasında elde edilen toplam kazanç kadardır. Öte yandan, 2009 yılında portföy değer artışları 26,7 milyar \$'a ulaşmıştır.

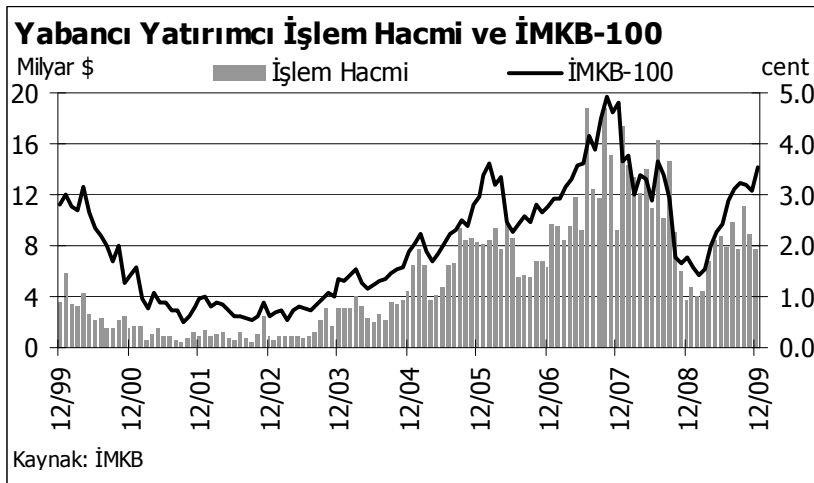

Hisse senedi piyasasının performansı ile yabancı yatırımcı portföylerinin değeri arasındaki yakın ilişki grafikte görülmektedir.

İMKB-100 ile yabancı yatırımcı portföy değerleri arasında yakın bir ilişki vardır.

Yabancı Yatırımcı İşlemleri

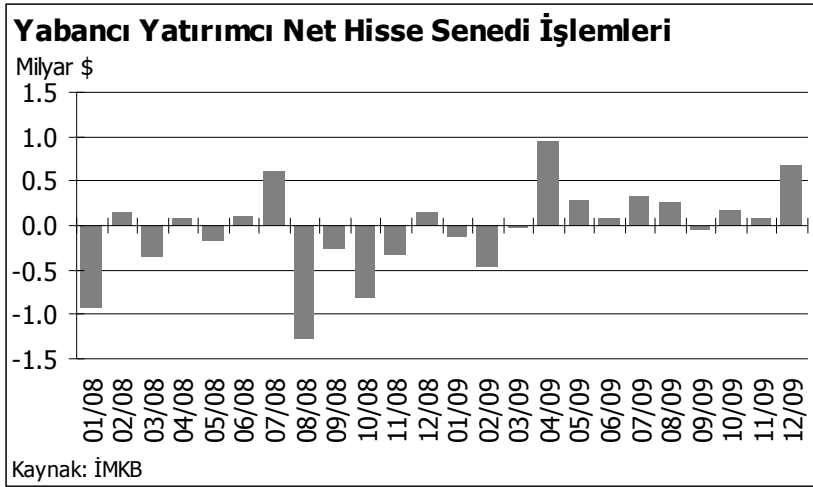
Saklama bakiyelerinin ardından, yabancı yatırımcı faaliyetleri ile ilgili önemli bir gösterge olarak işlem hacimleri incelenebilir. Grafikte yabancı yatırımcı işlem hacimleri ile dolar bazında İMKB-100 endeksi sunulmaktadır.

Yabancı yatırımcıların en yüksek işlem hacminin kaydedildiği ay 18,8 milyar \$ ile Temmuz 2007'dir. 2007 yılında, aylık ortalama yabancı işlem hacmi 12 milyar \$ olmuştur.

Yabancı yatırımcıların saklama bakiyeleri değişmezken, işlem hacmi payı düşmüştür.

Yabancı yatırımcıların saklama bakiyelerinin değişmediği 2009'da, bu yatırımcıların toplam işlem hacmi bir önceki yıla göre %37 azalarak 90 milyar \$'a inmiştir. Eylül 2008'den önce ortalama 14 milyar \$ seviyesinde olan aylık yabancı işlem hacmi krizle beraber yıl sonunda 4 milyar \$'a kadar inmiştir. 2009 yılının ikinci yarısında ortalama aylık hacim 8,9 milyar \$ dolaylarına çıkmıştır. Yıl ortalamasında ise aylık yabancı işlem hacmi 7,5 milyar \$ olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak, 2008 yılında %27 olan yabancı yatırımcıların toplam işlem hacimlerindeki payları 2009'da %14'e gerilemiştir. Son on yıl ele alındığında, rekor işlem hacmi payı seviyesinin %33 ile Mayıs 2008'de yaşandığı görülmektedir. Söz konusu seviye, ilgili ayda yapılan Türk Telekom'un halka arzındaki yabancı ilgisinin yansımasıdır.

Aylık işlem hacmi dışındaki bir başka önemli veri ise net sermaye giriş-çıkışının göstergesi olan net hisse senedi alış-satış işlemleridir. Grafik, son iki yıl içinde aylık bazda net yabancı yatırımcı işlemlerini göstermektedir.

Yabancılar, 2009'un 8 ayında net alıcı olmuştur.

Yabancı yatırımcılar 2008 yılının sadece 5 ayında net alıcı, 7 ayında net satıcı iken, 2009 yılında 8 ay net alıcı, 4 ay net satıcı olmuştur.

Ocak 2000'den sonra en yüksek net satış 2008 Ağustos'ta gerçekleşmiştir.

Aylık bazda veriler incelendiğinde, yabancı yatırımcıların en yüksek net alıcı oldukları ay 2 milyar \$ ile Ocak 2007'dir. Net satışların en yüksek olduğu ay ise 1,4 milyar \$ ile Ocak 2000 idi. 2000 yılından sonra en yüksek net satış 1,3 milyar \$ ile 2008'in Ağustos ayında gerçekleşmiştir.

Getiri Karşılaştırması

Yabancı yatırımcıların portföy değerlerini ve alım-satım işlemlerini inceledikten sonra, yatırımlarından elde ettikleri ortalama getiriler de hesaplanabilmektedir. Fakat, buna geçmeden önce yerli yatırımcılar ile bazı kıyaslamalar yapmak yararlı olacaktır.

Tablo, yabancı yatırımcılar için olan tablo ile benzer bir şekilde hazırlanmıştır. Birincil piyasa alımları, yabancı yatırımcılarda olduğu gibi, yerli yatırımcıların birincil halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yatırım yaptığı tutarı göstermektedir.

“İkincil Piyasa Net Alış/Satış” sütunu, yabancı yatırımcıların net alış/satış işlemlerinin tersidir. Yatırımcılar yabancı ve yerli olarak iki gruba ayrıldığı takdirde, İMKB’deki alım-satım işlemlerinin bu iki grup arasında gerçekleştiği düşünülebilir. Diğer bir deyişle yabancı yatırımcılar pozisyonlarını artırıyorlarsa, yerli yatırımcıların pozisyonu azalıyor demektir.

Yerli ve yabancı yatırımcıların getirileri kıyaslanabilmektedir.

İMKB’deki işlemlerin tarafları yerli ve yabancı yatırımcılardır.

Yerli Yatırımcı Verileri						
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	Birincil Piyasa Alış*	İkincil Piyasa Net Alış/Satış**	Net Sermaye Giriş/Çıkışı	Portföy Değeri Artış/Azalışı
2000	330,457	10,714	1,765	3,134	4,900	-2,852
2001	148,661	5,822	0	-509	-508	-4,384
2002	128,644	4,580	168	15	183	-1,425
2003	182,997	8,188	13	-1,010	-997	4,605
2004	258,142	12,196	369	-1,430	-1,061	5,069
2005	322,426	17,156	258	-4,087	-3,829	8,790
2006	370,766	18,680	661	-1,144	-483	2,007
2007	457,541	26,801	1,261	-4,533	-3,272	11,393
2008	380,423	13,169	1,265	2,988	4,253	-17,886
2009	542,416	27,342	271	-2,256	-1,985	16,159

Kaynak: İMKB, MKK, Takasbank, TSPAKB

*: Birincil piyasa işlemleri birincil halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yerli yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.

** : İkincil piyasa işlemleri, İMKB hisse senedi piyasasındaki net alış-satış rakamından oluşmaktadır.

Yerli yatırımcıların “Portföy Değer Artış/Azalışı” yabancı yatırımcılarla ilgili bölümde açıklandığı şekilde hesaplanmıştır.

Örneğin, yerli yatırımcılar 2009 yılı başında 13,2 milyar \$’lık portföye sahiptir. Yıl içinde 271 milyon \$ tutarında halka arz ve toptan satış işlemlerinde alış yapmışlardır. İkincil Piyasa Net Alış/Satışlarına bakıldığında ise yabancı yatırımcıların tersine, 2,3 milyar \$’lık satış yaptıkları görülmektedir. Böylece net satışları 2 milyar \$, toplam yatırımları ise 11,2 milyar \$ (=13,2-2 milyar \$) seviyesindedir. 2009 yılı sonunda saklama bakiyelerinin 27,3 milyar \$ olduğu göz önünde bulundurulursa, yerli yatırımcıların portföy değerlerinin 16,2 milyar \$ (=27,3-11,2 milyar \$) arttığı hesaplanmaktadır.

Yerli yatırımcıların portföyü 16,2 milyar \$ artmıştır.

Yerli yatırımcılar 2009 yılında portföylerini satmışlardır.

Net sermaye giriş/çıkışları sütununa bakıldığında dikkat çeken bir durum söz konusudur. Yerli yatırımcılar, endeksin yükselmeye başladığı bir dönem olan 2002 yılı sonrasında düzenli olarak portföylerini küçültürken, küresel mali krizin yaşandığı 2008 yılında portföylerini artırmıştır. Piyasaların toparlanmasıyla, 2009 yılında portföylerini tekrar azaltmışlardır.

Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföy getirilerinin karşılaştırmalı tablosu, kıyaslama açısından ABD doları bazında İMKB-100 endeksinin getirileri ile beraber tabloda sunulmuştur.

Önceki iki senede yerli yatırımcıların getirisi ile eş düzeyde olan yabancıların getirileri, 2009'da yerli yatırımcılarınkinin gerisinde kalmıştır

Tablodan görüleceği üzere, 2007 yılına kadar olan 8 yılda, yerli yatırımcıların getirisi genel olarak yabancı yatırımcıların üzerinde olmuş veya kayıpları görece olarak daha düşük kalmıştır. Bu dönemde, yerli ve yabancı yatırımcılar arasında görülen getiri farkının önemli bir sebebi, yabancı yatırımcıların yükselen piyasalarda yatırımlarını artırmalarıdır. Bu durum ortalama maliyetlerini yükseltmiş, yıl sonuna gelindiğinde ise, sahip oldukları portföy değeri ile o zamana kadar yaptıkları yatırım karşılaştırıldığında, ortalama getirileri düşük çıkmıştır. 2007 ve 2008 yıllarında yerli yatırımcı getirileri veya kayıpları eşit düzeyde seyretmiştir. 2009 yılında ise yabancı yatırımcıların getirisi yerli yatırımcıların getirisinde kalmıştır.

Getiri Karşılaştırmaları			
	İMKB-100 Getirisi	Yabancı Yatırımcıların Getirisi	Yerli Yatırımcıların Getirisi
2000	-50%	-49%	-21%
2001	-32%	-29%	-41%
2002	-34%	-39%	-24%
2003	111%	97%	101%
2004	40%	44%	62%
2005	59%	48%	72%
2006	-6%	-2%	12%
2007	72%	61%	61%
2008	-63%	-59%	-58%
2009	101%	90%	123%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Yerli ve yabancı yatırımcılar rekor seviyede kâr etmişlerdir.

2009 yılında İMKB-100 endeksi dolar bazında %101 değer kazanırken yabancı yatırımcılar %90, yerli yatırımcılar da %123 oranında kazanç sağlamışlardır. Bu oranlar her iki grup için son 10 yıllık rekor seviyededir.

Ortalama Elde Tutma Süresi

Devir hızı, ortalama elde tutma süresinin göstergesidir.

Ortalama elde tutma süresini hesaplamak için yatırımcıların ay sonları itibarıyla saklama bakiyelerinin yıl bazında ortalaması alınmış ve "ortalama portföy büyüklüğü" hesaplanmıştır. Yıllık toplam işlem hacmi, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğüne bölünerek, ortalama portföyün kaç katı işlem yapıldığını gösteren "devir hızı" bulunmaktadır. Devir hızı, portföyün yıl içinde kaç defa değiştirildiğinin göstergesidir.

Portföyün "ortalama elde tutma süresi" de devir hızı ile hesaplanmaktadır. Devir hızının anlaşılmasını kolaylaştırmak için bir örnek açıklayıcı olacaktır. Yılbaşında 100 \$'lık alım yaparak bir portföy oluşturulsun. Daha sonra bu portföy 100 \$'a satılıp başka hisselerle 100 \$'lık yatırım yapılsın ve yıl sonunda bu yatırım da 100 \$ karşılığında satılsın. İşlem hacmi 400 \$, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğü 100 \$ olacaktır. Devir hızı 4 olarak hesaplanmaktadır. Portföy ise iki defa değişmiştir. Öncelikle, yılbaşında bir portföy oluşmuş, sonra o likide edilerek yeni bir portföy oluşturulmuştur. Özetle portföy, devir hızının yarısı kadar değişmiştir. Bu portföyün ortalama elde tutma süresi ise 6 aydır, çünkü portföy bir yıl içinde iki defa değişmiştir.

Ortalama elde tutma süresi, devir hızının yarısı ile hesaplanmaktadır.

Yabancı yatırımcıların 2002 yılından itibaren ortalama elde tutma süresi düzenli olarak gerilemiş, 250-300 günden, 2005 yılında 204 güne kadar inmiştir. 2006-2007 yılları arasında elde tutma süresi yeniden artarak ortalama 277 güne çıkmıştır. Kriz yılı olan 2008 yılında tekrar 231 güne düşen yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi, 2009 yılında 322 gün olan rekor seviyeye ulaşmıştır. Bu durum, krizin ardından 2009 yılında yabancı yatırımcıların portföy değerleri hızla artarken, işlem hacimlerindeki azalışın yansımasıdır.

Yabancıların ortalama yatırım vadesi 10-11 ay civarındadır.

Yabancı Yatırımcıların Ortalama Yatırım Vadesi				
	Ortalama Portföy Büyüklüğü (Mn. \$)	İşlem Hacmi (Mn. \$)	Devir Hızı (Oran)	Ortalama Elde Tutma Süresi (Gün)
2000	11,440	33,410	2.92	250
2001	4,849	12,139	2.50	292
2002	4,265	12,869	3.02	242
2003	5,069	17,334	3.42	213
2004	10,603	37,368	3.52	207
2005	22,623	81,101	3.58	204
2006	33,898	88,519	2.61	280
2007	54,378	144,143	2.65	275
2008	44,972	142,126	3.16	231
2009	39,764	90,237	2.27	322

Kaynak: İMKB, MKK, Takasbank, TSPAKB

Öte yandan, yerli yatırımcıların portföylerini yabancıardan çok daha hızlı değiştirdikleri görülmektedir. 2000-2002 yılları arasında ortalama 25 günde bir portföy değiştiren yerli yatırımcıların, elde tutma süresi 2004 yılından itibaren düzenli olarak artmıştır. 2009 yılında ise bu sayı 28 güne düşmüştür. Yerli yatırımcılar ortalama ayda bir portföylerini değiştirmektedir.

Yerli yatırımcıların yatırım vadesi 1 aydır.

Yerli Yatırımcıların Ortalama Yatırım Vadesi				
	Ortalama Portföy Büyüklüğü (Mn. \$)	İşlem Hacmi (Mn. \$)	Devir Hızı (Oran)	Ortalama Elde Tutma Süresi (Gün)
1999	4,539	150,188	33.09	22
2000	12,643	330,457	26.14	28
2001	6,756	148,661	22.01	33
2002	4,842	128,644	26.57	27
2003	5,790	182,997	31.61	23
2004	9,363	258,142	27.57	26
2005	13,294	322,426	24.25	30
2006	17,311	370,766	21.42	34
2007	22,218	457,541	20.59	35
2008	19,175	380,423	19.84	37
2009	20,621	542,416	26.30	28

Kaynak: İMKB, MKK, Takasbank, TSPAKB

Sonuç

2009'da hisse senetlerinin %67'sine sahip olan yabancılar, işlemlerin %14'ünü yapmıştır.

Yabancı yatırımcılar Türkiye'deki hisse senetleri piyasasında önemli bir ağırlığa sahiptir. 2007 yılında yabancı yatırımcıların halka açık hisse senetlerinde %72 olan payları, 2008 yılında yaşanan krizle birlikte %67'ye gerilemiş, 2009 yılında da aynı seviyede kalmıştır. Öte yandan, 2008 yılında hisse senedi işlemlerinin %27'sini gerçekleştiren yabancı yatırımcıların hacimdeki payları %14'e gerilemiştir.

2009 yılında 2,3 milyar \$'lık yabancı sermaye girmiştir.

2000 yılından 2009 yılı sonuna kadar geçen 10 yıllık dönemde hisse senedi yatırımıyla sağlanan yabancı sermaye girişi 21 milyar \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında hisse senedi piyasasında yabancı yatırımcılar 1,8 milyar \$ ile, rekor seviyede sermaye çıkışı gerçekleştirmiştir. 2009 yılında ise 2,3 milyar \$'lık sermaye girişi olmuştur.

Yabancılar 2009'da 26,7 milyar \$ kâr etmişlerdir.

2001-2002 dönemindeki kriz ortamında önemli ölçüde zarar eden yabancılar, 2003'ten itibaren başlayan yükseliş hareketi ile 2005 yılına kadar zararlarını kapatmış, önemli sayılabilecek bir kâr elde etmişlerdir. 2007 yılında 26,6 milyar \$ kazanç elde eden yabancı yatırımcılar, 2008 yılında 41,2 milyon \$'lık rekor zarar ile 2004-2007 yılları arasındaki kazançlarının neredeyse tamamını kaybetmişlerdir. 2009 yılına gelindiğinde ise yabancı yatırımcı portföyleri 26,7 milyar \$ değerlenmiştir. Yine de, 2009'da elde edilen kazanç, 2008'deki kayıpları telafi edememiştir.

2009 yılında yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi 11 ay iken, yerli yatırımcılarınki 1 ay olarak gerçekleşmiştir.

2003 yılından itibaren düzenli olarak hisse senedi piyasasından çıkan yerli yatırımcıların, 2008 yılında yeniden piyasaya girdikleri görülmektedir. İMKB-100 endeksinin dolar bazında iki kat değer kazandığı 2009 yılında tekrar net sermaye çıkışı yapan yerli yatırımcıların ortalama getirileri dolar bazında %123 olurken yabancı yatırımcılarınki %90 olmuştur.

2009'da yabancıların getirileri %90 iken, yerli yatırımcılarınki %123 olmuştur.

ÖZEL SEKTÖR BORÇLANMA SENEDİ YATIRIMCILARI

1998-2005 yılları arasında yüksek faiz oranları ve vergi yükü gibi nedenlerle ara verilen özel sektör tahvil ihracına 2005 yılında tekrar başlanmıştır. 2009 yılında da 5 özel sektör tahvili, 1 finansman bonusu ihraç edilmiştir. Özel sektör borçlanma araçlarına bu yıl ayrıca 2 banka bonusu daha eklenmiştir. Ancak, toplamda özel sektör borçlanma senetlerinin portföy büyüklüğü kısıtlıdır. Bu nedenle, ileride sadece yatırımcı sayıları ve portföy değerleri hakkında bilgi verilecek, yaş ve il bazında dağılımlara değinilmeyecektir.

2009 yılında yeni özel sektör borçlanma senetleri ihraç edilmiştir.

Özel Sektör Borçlanma Senetleri Hesap Sayıları					
31.12.2008			31.12.2009		
Yatırımcı Kategorisi	Hesap Sayısı	Dağılımı	Hesap Sayısı	Dağılımı	Değişim
Yabancı	4	2.7%	5	2.0%	25.0%
Tüzel	1	0.7%	1	0.4%	0.0%
Gerçek	3	2.0%	4	1.6%	33.3%
Yerli	143	97.3%	251	98.0%	75.5%
Tüzel	10	6.8%	21	8.2%	110.0%
Gerçek	127	86.4%	220	85.9%	73.2%
Diğer	6	4.1%	10	3.9%	66.7%
Toplam	147	100.0%	256	100.0%	74.1%

Kaynak: MKK

2009 yılında özel sektör borçlanma senetlerine yatırım yapan hesap sayısı 147'den 256'ya çıkmıştır. Türkiye'de şirket borçlanma senetlerine sahip olan sadece 5 yabancı yatırımcı hesabı bulunmaktadır.

Toplam hesap sayısı 256'ya çıkmıştır.

Özel Sektör Borçlanma Senetleri Portföy Değerleri					
31.12.2008			31.12.2009		
Yatırımcı Kategorisi	Bin TL	Dağılımı	Bin TL	Dağılımı	Değişim
Yabancı	19	0.0%	288	0.1%	1394.4%
Tüzel	0	0.0%	77	0.0%	240777.6%
Gerçek	19	0.0%	211	0.0%	996.8%
Yerli	362,141	100.0%	536,343	99.9%	48.1%
Tüzel	207,018	57.2%	351,578	65.5%	69.8%
Gerçek	51,091	14.1%	78,396	14.6%	53.4%
Diğer	104,032	28.7%	106,369	19.8%	2.2%
Toplam	362,160	100.0%	536,631	100.0%	48.2%

Kaynak: MKK

Toplam portföy 536 milyon TL'dir.

2009'da toplam özel sektör borçlanma senetleri portföy değeri 1,5 kat artarak 536 milyon TL'ye çıkmıştır

Toplam portföyün üçte ikisi yerli şirketlerdedir.

21 yerli şirket 352 milyon TL ile toplam özel sektör borçlanma araçlarının %66'sına sahiptir. Yerli şirketlerden sonra en yüksek portföye sahip olan yatırımcılar, yatırım fonlarını da içeren diğer kategorisindedir.

YATIRIM FONU YATIRIMCILARI

Bu bölümdeki analizde yatırım fonu katılma belgesine sahip yatırımcılarla ilgili veriler incelenmektedir. Analizde, genel olarak 2008 ve 2009 sonu verileri karşılaştırılmakta, detaylar ise 2009 sonu itibariyle sunulmaktadır.

Bu bölümdeki portföy değerleri MKK'dan alınmış olup, "Türkiye Sermaye Piyasası" bölümünde yer alan SPK ve Takasbank kaynaklı verilere göre ufak farklılıklar göstermektedir.

Hesap Sayıları

Hesap sayıları ve yatırımcı sayıları farklıdır.

Aşağıdaki tablo, ilgili kategorilerdeki yatırımcılara ait hesap sayılarını göstermektedir. Hisse senetlerinde olduğu gibi, yatırımcı sayıları hesap sayılarından farklıdır. Fark yine mükerrer hesaplardan kaynaklanmaktadır.

MKK'nın aylık bazda hazırladığı verilerden hazırlanan tablolarda, yerli ve yabancı yatırımcı hesap sayılarının yanı sıra, "bilinmiyor" adlı bir kalem daha yer almaktadır. Bu kalem, bu yatırım hesabı sahiplerinin kimlik detaylarına ulaşamadığını ifade etmektedir.

Yatırım fonu hesap sayısı artmıştır.

2009 sonu itibariyle yatırım fonu hesap sayısı bir önceki seneye göre 115.000 adetlik artışla 3,2 milyona yaklaşmıştır. Artışta en önemli pay yerli birey hesaplarındadır.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi Hesap Sayıları					
Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Hesap Sayısı	Dağılımı	Hesap Sayısı	Dağılımı	
Yabancı	17,672	0.6%	20,103	0.6%	13.8%
Tüzel	324	0.0%	304	0.0%	-6.2%
Gerçek	17,320	0.6%	19,767	0.6%	14.1%
Diğer	28	0.0%	32	0.0%	14.3%
Yerli	2,994,939	97.7%	3,120,906	98.1%	4.2%
Tüzel	62,761	2.0%	67,729	2.1%	7.9%
Gerçek	2,915,154	95.1%	3,036,511	95.5%	4.2%
Diğer	17,025	0.6%	16,666	0.5%	-2.1%
Bilinmiyor	53,092	1.7%	39,807	1.3%	-25.0%
Toplam	3,065,703	100.0%	3,180,816	100.0%	3.8%

Kaynak: MKK

Dağılımda yerli bireysel yatırımcılar en yüksek paya sahiptir. Bununla birlikte, 2008 ve 2009 yılları arasında 13.000 hesabın

kimliklerinin tespit edilmesi veya kapatılmasıyla "bilinmiyor" hesabı sayısı dörtte bir oranında azalmıştır.

Yatırımcı Sayıları

Önceki bölümde de değinildiği üzere, hesap sayıları ile yatırımcı sayıları farklı olmaktadır. Bu bölümde mükerrer sayımlardan ve diğer etkilerden arındırılmış yatırımcı sayıları sunulmaktadır. Yatırım fonu katılma belgesine sahip yerli ve yabancı yatırımcı sayısı, hesap sayılarına benzer oranda artarak 2,8 milyon civarına çıkmıştır. Yatırım fonu yatırımcıları sayısı, hisse senedi yatırımcılarının 3 katı kadardır.

Toplam yatırımcı sayısı 2,8 milyon civarındadır.

Yatırımcı sayıları hesap sayıları ile birlikte ele alındığında, 2.814.349 bakiyeli yatırımcının 3.180.816 adet yatırım fonu hesabı olduğu görülmektedir. Hisse senetlerinde olduğu gibi, ortalama olarak 1 yatırım fonu yatırımcısının 1,1 adet hesabı bulunmaktadır.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi Yatırımcı Sayıları					
Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Yatırımcı Sayısı	Dağılımı	Yatırımcı Sayısı	Dağılımı	
Yabancı	20,422	0.8%	23,259	0.8%	13.9%
Tüzel	312	0.0%	282	0.0%	-9.6%
Gerçek	20,083	0.7%	22,946	0.8%	14.3%
Diğer	27	0.0%	31	0.0%	14.8%
Yerli	2,676,178	99.2%	2,791,090	99.2%	4.3%
Tüzel	53,628	2.0%	57,570	2.0%	7.4%
Gerçek	2,607,176	96.7%	2,718,442	96.6%	4.3%
Diğer	15,374	0.6%	15,078	0.5%	-1.9%
Toplam	2,696,600	100.0%	2,814,349	100.0%	4.4%

Kaynak: MKK

Yatırımcı Portföyleri

2009 sonu itibariyle, MKK'da saklanan yatırım fonu portföy büyüklüğü, 2008 yılına göre %25 artarak 30,2 milyar TL'ye çıkmıştır. Bu verilere 130 milyon TL'lik yukarıda değinilen "bilinmiyor" hesabının portföy değeri dahil edilmemiştir.

2009 yılında toplam yatırım fonu portföyü 30 milyar TL olmuştur.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi Portföy Değerleri					
Yatırımcı Kategorisi	31.12.2008		31.12.2009		Değişim
	Portföy Değeri Mn. TL	Dağılım	Portföy Değeri Mn. TL	Dağılım	
Yabancı	191	0.8%	388	1.3%	102.5%
Tüzel	17	0.1%	126	0.4%	639.4%
Gerçek	171	0.7%	250	0.8%	46.1%
Diğer	3	0.0%	11	0.0%	261.8%
Yerli	23,946	99.2%	29,768	98.7%	24.3%
Tüzel	2,715	11.2%	3,059	10.1%	12.7%
Gerçek	20,776	86.1%	26,136	86.7%	25.8%
Diğer	455	1.9%	572	1.9%	25.7%
Toplam	24,138	100.0%	30,156	100.0%	24.9%

Kaynak: MKK

Yatırım fonlarının neredeyse tamamı yerli yatırımcılara aittir.

Yatırım fonlarının hemen hemen tamamına yerli yatırımcılar sahiptir. Yabancı yatırımcıların toplam portföyleri yalnızca 388 milyon TL olup, bunun içinde yabancı bireylerin yatırımları ağırlıktadır. Bununla birlikte, yabancı yatırımcı payında ufak bir artış yaşanmıştır.

Yerli bireysel yatırımcıların fon portföyü 26 milyar TL'ye çıkmıştır.

Yerli bireysel yatırımcı portföyü 5,3 milyar TL artışla 26,1 milyar TL olmuştur. Yerli tüzel kişilerin yatırım fonu portföyleri 3 milyar TL iken, yatırım fonu, yatırım ortaklıkları ve diğer yatırımcıları temsil eden diğer kategorisinin portföy büyüklüğü 572 milyon TL civarında kalmıştır.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırımcılar

Bu bölümdeki tablolarda, belirli portföy büyüklüğü dilimlerine göre yatırımcı sayıları ve portföy değerleri sunulmaktadır.

368 şirket toplam yatırım fonların yarısına sahiptir.

2009 sonu itibarıyla tüzel yatırımcıların sayısı 58.000'e yaklaşmıştır. 1.000.000 TL üzerinde portföy değerine sahip 368 yerli şirket ise toplam portföyün %46'sını oluşturmuştur.

42.000 şirketin yatırım fonu portföyleri 10.000 TL ve altındadır.

Öte yandan, 10.000 TL altında portföy değerine sahip yaklaşık 42.000 yerli şirketin elindeki yatırım fonlarının portföy değeri sadece 34 milyon TL'dir.

Yatırım fonu katılma belgesine sahip şirket sayısı, hisse senedi portföyü olan şirket sayısının hayli üzerindedir. Bununla beraber, şirketlerin yatırım fonu portföyleri hisse senedi portföylerinin gerisindedir.

Portföy Dilimlerine Göre Tüzel Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	41,669	34	230	0	41,899	34
10,001-50,000	7,710	194	14	0	7,724	194
50,001-100,000	3,125	222	0	0	3,125	222
100,001-500,000	4,123	878	19	5	4,142	883
500,001-1,000,000	575	386	9	6	584	392
>1,000,000	368	1,346	10	115	378	1,460
Toplam	57,570	3,059	282	126	57,852	3,186

Kaynak: MKK

Yatırım fonlarında bireysel yatırımcılar ağırlıktadır.

Toplam yatırım fonu yatırımcıları içerisinde gerek sayı, gerekse portföy değeri açısından bireysel yatırımcılar öne çıkmaktadır.

Bireysel yatırımcılar içerisinde yerli bireyler, portföy değerlerinin ve yatırımcı sayısının hemen hemen tamamını oluşturmaktadır. 2,7 milyon yerli bireysel yatırımcının portföy toplamı 26 milyar TL iken, 23.000 yabancı bireysel yatırımcının portföyleri 250 milyon TL'dir.

Portföy Dilimlerine Göre Bireysel Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	2,274,653	4,156	19,417	34	2,294,070	4,190
10,001-50,000	350,875	7,481	2,550	55	353,425	7,537
50,001-100,000	54,492	3,750	497	34	54,989	3,784
100,001-500,000	34,952	6,506	443	85	35,395	6,591
500,001-1,000,000	2,368	1,603	30	19	2,398	1,622
>1,000,000	1,102	2,641	9	22	1,111	2,664
Toplam	2,718,442	26,136	22,946	250	2,741,388	26,387

Kaynak: MKK

Bireysel yatırımcıların %84'ünün portföyleri 10.000 TL ve altındadır. Bu dilimdeki yatırımcıların ortalama portföyü 1.800 TL civarındadır.

Bireysel yatırımcıların %84'ünün portföyleri 10.000 TL ve altındadır.

1.102 yerli bireysel yatırımcının portföyü ise 1 milyon TL'nin üzerindedir. Portföy toplamları 2,6 milyar TL olan bu grupta kişi başı ortalama yatırım 2,4 milyon TL civarındadır.

Portföy Dilimlerine Göre Diğer Yatırımcılar (2009)						
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	10,844	23	13	0	10,857	23
10,001-50,000	2,984	65	4	0	2,988	65
50,001-100,000	553	39	2	0	555	39
100,001-500,000	577	118	5	2	582	120
500,001-1,000,000	61	41	3	2	64	44
>1,000,000	59	286	4	7	63	292
Toplam	15,078	572	31	11	15,109	583

Kaynak: MKK

Yatırım fonuna sahip "diğer" kategorisindeki yatırımcı sayısı 15.000 seviyesini aşırsa da, toplam portföy değeri 600 milyon TL civarındadır. Bu gruba yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları ile vakıflar, kooperatifler ve adi şirketler dahildir. Tüzel ve bireysel yatırımcılarda olduğu gibi diğer kategorisinde de yerli yatırımcılar ağırlıktadır.

15.000 "diğer" yatırımcıların dörtte üçünün yatırım fonu portföyü 10.000 TL'nin altındadır. Kalan yatırımcıların portföyleri ağırlıklı olarak 10.000 TL ile 50.000 TL arasındadır.

Diğer yatırımcıların çoğunun portföyleri 50.000 TL ve altındadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde yaş gruplarına göre sınıflandırma yapıldığından, sadece bireysel yatırımcılar dikkate alınmaktadır. Hisse senetlerinde olduğu gibi, ilk tabloda yatırımcı sayıları ele alınırken, sonraki tabloda portföy büyüklükleri incelenmektedir.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Sayısı (2009)				
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Toplam	Dağılım
0-19	193,235	141	193,376	7.1%
20-24	112,831	346	113,177	4.1%
25-29	282,076	1,088	283,164	10.3%
30-34	366,344	1,639	367,983	13.4%
35-39	362,074	1,987	364,061	13.3%
40-44	316,294	2,480	318,774	11.6%
45-49	289,386	2,834	292,220	10.7%
50-54	246,190	2,970	249,160	9.1%
55-59	185,725	3,000	188,725	6.9%
60-64	140,377	2,987	143,364	5.2%
65-69	88,430	1,899	90,329	3.3%
70-74	58,836	963	59,799	2.2%
75+	76,644	612	77,256	2.8%
Toplam	2,718,442	22,946	2,741,388	100.0%

Kaynak: MKK

Yatırım fonu yatırımcılarının %60'ı 25-49 yaş aralığındadır.

Yaş gruplarına göre yatırım fonu yatırımcıları incelendiğinde, yatırım fonu yatırımcılarının, hisse senedi yatırımcılarına göre, daha alt yaş dilimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yatırımcıların %60'ı 25-49 yaş arasındaki 25 yıllık dilimde yer almaktadır. 30-34 yaş grubu, yatırımcı sayısının en yoğun olduğu gruptur. Yerli yatırımcı sayısı toplamda büyük bir paya sahip olduğu için, bu kategorideki dağılım genel dağılımı belirlemektedir. Yabancı yatırımcılar tarafında ise yoğunlaşma %51 pay ile 45-64 yaş arasındaki gruptadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Portföy Değeri (2009- Mn. TL)				
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Toplam	Dağılım
0-19	326	1	327	1.2%
20-24	320	2	322	1.2%
25-29	1,256	5	1,261	4.8%
30-34	2,420	12	2,432	9.2%
35-39	3,189	21	3,210	12.2%
40-44	3,489	28	3,517	13.3%
45-49	3,526	33	3,559	13.5%
50-54	3,275	33	3,308	12.5%
55-59	2,415	28	2,443	9.3%
60-64	1,939	37	1,977	7.5%
65-69	1,372	18	1,389	5.3%
70-74	1,062	15	1,077	4.1%
75+	1,548	17	1,564	5.9%
Toplam	26,136	250	26,387	100.0%

Kaynak: MKK

Portföy değerinde yoğunlaşma daha üst yaş grubuna çıkmaktadır.

Hisse senetlerinde olduğu gibi, portföy değerleri üst yaş diliminde artmaktadır. Toplam yatırımcıların %22'sini oluşturan 29 yaş altı grupta yer alan bireyler toplam fonların sadece %7'sine sahipken, yatırımcıların %14'ünü temsil eden 60 yaş üstü grubun toplam portföy payı ise %23'tür. 30-54 yaş grubundaki yatırımcılar toplam yatırım fonlarının %61'ini elinde bulundurmaktadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcı Ortalama Portföy Değeri (2009 - TL)			
Yaş Aralığı	Yerli	Yabancı	Toplam
0-19	1,686	6,450	1,690
20-24	2,835	4,803	2,841
25-29	4,454	4,512	4,454
30-34	6,606	7,567	6,610
35-39	8,806	10,775	8,817
40-44	11,030	11,382	11,033
45-49	12,183	11,760	12,179
50-54	13,303	11,142	13,278
55-59	13,005	9,317	12,947
60-64	13,815	12,445	13,787
65-69	15,512	9,239	15,381
70-74	18,054	15,649	18,015
75+	20,194	27,075	20,248
Toplam	9,614	10,906	9,625

Kaynak: MKK

Ortalama portföy değerlerine bakıldığında, yatırımcı profili netleşmektedir. Yaşla beraber ortalama portföy büyüklüğü de düzenli olarak artmaktadır. Örneğin, 20 yaş altındaki grupta ortalama yatırım fonu portföyü 1.600 TL iken, 75 yaş üstü grupta bu rakam 20.200 TL'ye çıkmaktadır. Genel ortalama ise 9.600 TL civarındadır.

Dikkat çeken bir diğer unsur ise, yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföyleri arasında çok büyük bir fark olmamasıdır. Hatırlanacağı gibi, hisse senetlerinde yabancı yatırımcıların ortalama portföyü yerli yatırımcıların yaklaşık dört katıdır.

Sonuç

2009 yılında yatırım fonu hesap sayısı 3 milyon civarındadır. Bu yılda toplam yatırım fonu portföy büyüklüğü %25 artarak 30 milyar TL'ye çıkmıştır. Toplam yatırım fonu portföyünün %87'si (26 milyar TL) yerli bireysel yatırımcılarda iken, gelen yerli tüzel yatırımcıların yatırım fonu portföyü 3 milyar TL civarındadır.

Bireysel yatırımcıların %84'ünün yatırım fonu portföyleri 10.000 TL'nin altındadır. Bireysel yatırımcıların ortalama portföy değeri ise 9.600 TL civarındadır. Yerli tüzel yatırımcıların %86'sı 50.000 TL'den az portföye sahiptir.

Yatırım fonu yatırımcılarının yarısı 30-49 yaş grubundayken, ortalama portföy değerleri yaşla beraber artmaktadır. 20 yaş altı yatırımcıların ortalama portföyü 1.700 TL civarındayken, 75 yaş üstü grupta bu rakam 20.250 TL'ye çıkmaktadır.

Yatırım fonu en yüksek olan grup 75 yaş üzerindedir.

Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföyleri yakındır.

Yatırım fonu portföy büyüklüğü 30 milyar TL olmuştur.

Bireysel yatırımcıların %84'ünün portföyü 10.000 TL'den düşüktür.

En yüksek portföyler 75 yaş üzeri gruptadır.

EMEKLİLİK YATIRIM FONU YATIRIMCILARI

EGM, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcılar ile ilgili veriler yayınlamaktadır.

Eylül 2003'te uygulamaya konulan bireysel emeklilik sistemi hızla büyümektedir. Bu sistemdeki katılımcılarla ilgili verilere Emeklilik Gözetim Merkezinden (EGM) ulaşmak mümkündür. Yatırım fonlarında olduğu gibi portföy değerleri, "Türkiye Sermaye Piyasası" bölümünde yer alan SPK verilerine göre ufak farklılıklar göstermektedir.

Emeklilik Yatırım Fonları						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Yatırımcı Sayısı (Bin)	314	673	1,074	1,458	1,742	1,988
Portföy Değeri (Mn. TL)	276	1,079	2,815	4,566	6,323	9,000

Kaynak: EGM

EYF'lerdeki toplam yatırımcı sayısı 2009 sonu itibariyle 2 milyona...

Emeklilik yatırım fonlarındaki (EYF) toplam yatırımcı sayısında ilk yıllardaki hızlı büyüme yavaşlamış, yine de yatırımcı sayısı 2009 yılında %14 artarak 2 milyon kişiye ulaşmıştır.

...portföy büyüklüğü ise 9 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Bununla beraber, bu fonların toplam portföy büyüklüğü aynı dönemde %42 artarak 9 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kişi başı ortalama portföy büyüklüklerinde yıllar itibariyle düzenli bir artış yaşanmış, bu tutar 2009 yılında 4.500 TL'ye kadar yükselmiştir.

Yaş Gruplarına Göre EYF Yatırımcı Sayıları (2009)		
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Dağılım
0-24	130,082	6.5%
25-34	768,511	38.7%
35-44	662,383	33.3%
45-55	361,400	18.2%
56+	65,946	3.3%
Toplam	1,988,322	100.0%

Kaynak: EGM

BES'i tercih edenlerin çoğu 25-44 yaş aralığındadır.

EGM, bireysel emeklilik fonlarındaki yatırımcıların 10 yıllık yaş gruplarına göre sınıflandırmalarını da yayınlamaktadır. 2009 yılında, bir önceki seneye göre yaş dağılımında önemli bir değişiklik olmamıştır. Yatırımcıların %39'u 25-34 yaş aralığındadır. İkinci sırada, %33 pay ile 35-44 yaş grubu gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, bireysel emeklilik sistemini tercih edenlerin ağırlıklı kısmı 25-44 yaş aralığındadır.

Çalışma hayatına yeni başlayan, dolayısıyla nispeten düşük gelir seviyesinde ve düşük tasarruf eğiliminde olduğu tahmin edilen 25 yaş altındaki yatırımcıların toplamdaki payı ise %7'dir. Emeklilik yaşına yaklaşan veya emekli olmuş olan 56 yaş üzeri grubun payı ise %3'tür.

BES'i tercih edenlerin %70'i on ilde yaşamaktadır.

EGM, aynı zamanda bu yatırımcıların yerleşik olduğu ilk on ili ve yatırımcı sayılarını yayınlamaktadır. Söz konusu verilere göre 2009 sonu itibariyle toplam bireysel emeklilik yatırım fonu yatırımcılarının %70'i İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerin

aralarında yer aldığı ilk on ilde bulunmaktadır. İlk 10 il bir önceki seneye göre değişmemiştir.

İlk sırada yer alan İstanbul'da toplam yatırımcıların üçte biri yer alırken, Ankara ve İzmir'de yatırımcıların yaklaşık onda biri yer almaktadır.

EYF Yatırımcı Sayısına Göre Sıralanmış 10 İl (2009)			
	Yatırımcı Sayısı	Dağılım	Yatırımcı/Nüfus
İstanbul	651,405	32.8%	5.0%
Ankara	196,984	9.9%	4.2%
İzmir	162,583	8.2%	4.2%
Antalya	86,786	4.4%	4.5%
Bursa	73,681	3.7%	2.9%
Adana	57,276	2.9%	2.8%
Kocaeli	50,927	2.6%	3.3%
Muğla	45,141	2.3%	5.6%
İçel	41,252	2.1%	2.5%
Aydın	29,856	1.5%	3.0%
İlk 10 İl Toplamı	1,395,891	70.2%	4.2%
Diğer 71 İl Toplamı	592,431	29.8%	1.5%
Genel Toplam	1,988,322	100.0%	2.7%

Kaynak: EGM, TÜİK

EYF yatırımcısının en fazla olduğu il İstanbul iken, nüfusa oranla en fazla yatırımcının olduğu il %6 oranla Muğla'dır. Yatırımcı sayısının en fazla olduğu ilk on ilde nüfusun ortalama %4,2'si EYF'lere yatırım yapmaktadır. Diğer 71 ilde bu oran %1,5'e inerken, Türkiye ortalaması %2,7'dir.

Nüfusun %2,7'si EYF'lere yatırım yapmaktadır.

	BES Sözleşmeleri Sayıları		Dağılımı	
	Bireysel	Grup	Bireysel	Grup
2005	537,176	176,970	75%	25%
2006	863,361	278,067	76%	24%
2007	1,193,143	383,130	76%	24%
2008	1,521,826	413,998	79%	21%
2009	1,717,266	486,620	78%	22%

Kaynak: EGM

Bireysel emeklilik sisteminde, 2009 yılı sonunda mevcut olan 2,2 milyon sözleşmenin %78'i bireysel emeklilik sözleşmelerinden, %22'si ise işveren katkılı grup emeklilik sözleşmeleri veya gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmelerinden oluşmaktadır.

BES'te, ağırlıklı olarak bireysel sözleşmeleri bulunmaktadır.